

קונטרס

נח

שנאמרו על ידי

ב"ק אדמו"ר שליט"א

מהאלמין

הוצאה שני'

*

ה'תשנ"ז

בלתי מוגה

הוצאת אור יחזקאל

ברוקלין, נוא יארק יע"א
שנת תשנ"ז לפ"ק

פרשת נח

דרשה שדרש כ"ק אדמו"ר שליט"א בסעודת ר"ח לילדי תשב"ר
ובחורי ישיבת זכרון יחיאל בלאס אנדזשעלעס.

יום ג' פרשת נח, ר"ח חשון תשנ"ו לפ"ק

- א -

**אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את
האלקים התהלך נח (בראשית ו', ט').**

ודקדקו בזוה"ק ובאור החיים הק' נח נח תרי זימני למה
לי, היי לו לכתוב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. לכן
פירש"י ד"א למד שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים
טובים (בי"ר ל', ו'), ופ"י בשפתי חכמים ונ"ל דרוצה לומר
מדכתיב אלה תולדות נח ומפרש נח איש צדיק, ש"מ
דמעשים טובים איקרי נמי תולדות, ומדנקט בתחלה איש
צדיק ואח"כ ויולד נח וגוי ש"מ דמעשים טובים עיקר
תולדותיהם עכ"ל.

ואפשר לפרש ענין כפל הלשון נח נח איש צדיק, דהנה
איתא בפרקי אבות (פ"ו מ"א) רבי מאיר אומר כל העוסק
בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל
העולם כולו כדאי הוא לו כו', ואח"כ איתא במשנה שם,
אוהב את המקום אוהב את הבריות וכו'. וצ"ב הסמיכות של
אוהב את המקום לאוהב את הבריות?

ואפשר לבאר כוונת המשנה, דאם רוצים לדעת אם הוא
אוהב את המקום, הסימן לזה הוא אם "אוהב את הבריות",
דכפי מדת אהבתו לבריות כן הוא אהבתו למקום.

וזהו ביאור הכתוב, נח איש צדיק, אם רוצים לדעת מדת
צדקתו של נח, הסימן לזה הוא מה שפתח "אלה תולדות
נח", שהיי נח לבריות, ועי"ז ניכרת מדת צדקתו גם למקום,
וזהו שמסיים הכתוב תמים היה בדורותיו, שהיי נח לבריות
בני דורו, ודו"ק.

- ב -

ועוד אפשר לפרש הכתוב אלה תולדות נח, דאם רואים תולדות, בנים שהם נוחים לבריות, סימן הוא שהוא יהי איש צדיק, ועי"ז שילדים אחרים רואים איך שאחד מתנהג בנחת עם חברו, ילמדו ממנו ג"כ הדרך הטוב הזה. וזהו שפירש"י עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, דמעשים טובים עיקר תולדותיהם כנ"ל, דזהו מוליד גם אנשים אחרים שילכו בעקבותם, והבן.

- ג -

איתא בירושלמי (נדרים פ"ט ה"ד) ואהבת לרעך כמוך אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה. פי' שר"ע מלמד אותנו הדרך האמיתי שנוכל ליכנס עי"ז לכלל שמירת מצוות התורה הק', ע"י מצוה רבה זו של "ואהבת לרעך כמוך", דהרי פשוט שאם חברו גרם לו רעה ח"ו אסור להחזיר לו רעה, דזהו בכלל הלאו של "לא תקום", רק עיקר המצוה של "ואהבת לרעך כמוך" הוא שאפילו אם יודע בבירור שחברו יחזיר לו רעה תחת הטובה, אעפ"כ מרוב אהבתו לכל אחד מישראל שזהו המצוה היסודית שהוא כלל גדול בתורה, אעפ"כ יעשה לחברו חסד, ואם מתנהג באופן הזה אז יודע שמקיים מצוות ה' ואינו מכוון לתועלת עצמו רק למען קיום מצוות ורצון השי"ת. וזהו כלל גדול בתורה שע"י מצוה הלזו יהי לו מפתח ליכנס לכלל שמירת מצוות התורה"ק.

ומאוד צריכים לזיזר במצות אהבת ישראל. הרבה פעמים קורה שאחד עושה עוולה נגד חברו, וחברו יש לו טינא בלב עליו, ואין זה מהנכון שגורם לכמה עבירות, (1) שנאת ישראל. (2) לשון הרע על חברו. (3) מחלוקת ועוד כמה עבירות. ע"כ הדרך הנכון הוא שילך המתבייש לחברו ויאמר לו היתכן שעשית לי עוולה כזאת (עיין מג"א סימן קנ"ו). ומובן מאליו, דאם רוצה לשכוח מכל מה שעשה לו חברו, ולמחול לו עלבון, הרי זה מדת חסידות ותבא עליו ברכה.

ומגודל הפגם של חטא לשון הרע מובא בספה"ק חובת הלבבות (שער הכניעה פ"ד) דהרבה אנשים כשבאים לעוה"ב מוצאים שם על חשבונם מצוות שלא קיימו מימיהם, וכן להיפך, מצוות שקיימו אבל אינם עולים על חשבונם. והטעם לזה, כי מצוות אלו קיבלו במתנה מאנשים שדיברו עליהם לשה"ר ורכילות, וכן להיפך, אם הוא דיבר נגד חבירו הרי חבירו נוטל ממנו כל מצוותיו וע"כ חסרים מתשבוננו כל המצוות שעשה בחייו (וכ"ה בספר חסידים, של"ה, מגיד מישרים פי' ויקהל, ועיי' מהרש"א עבודה זרה דף י"ט, וישמח משה פרשת תצוה). בהעלות האדם דבר נורא זה על לבבו, רעדה ופלצות יאחזנו, איך שגרם בדיבור פיו שכל המצוות ומעשים טובים שיגע עליהם לקיימם בכל ימי חייו, ניטלו ממנו במשך כמה דקות ע"י איזה דיבורי לשה"ר נגד חבירו, וניתנו לחבירו שעליו דיבר לשה"ר. וע"כ צריך כל אחד ואחד לזהר מאד בזה, שלא לדבר לשון הרע נגד חבירו.

- ד -

גודל חשיבות קיום מצות מזוזה

אנו מלמדים את בנינו לנשק המזוזה בכל ערב קודם השינה, ואומרים שד"י שהוא שמירה להבית. ונחוץ מאוד לדעת אם המזוזה היא באמת כשרה, כי בעוה"ר 97 אחוז מהמזוזות בזמנינו הם פסולים לדאבונינו. והבנים צריכים לעורר את הוריהם מענין גדול זה, כי הרבה פעמים אין יודעים ואין מרגישים בזה, שרוב המזוזות הקטנים שמוכרים כהיום בחניות הספרים וכדומה פסולים המה.

סגולת המזוזה לשמור את האדם וביתו בכל עת ועונה, כמו שנתבאר בהלכות מזוזה (דרכי משה יורה דעה סימן רפ"ז בשם מהר"ם), דכל בית שיש על פתחו מזוזה כשרה א"א לשום שד ומזיק לשלוט עליו. ע"כ צריכים לזהר מאוד בקניית מזוזה שתהא כשרה למהדרין מן המהדרין.

לפני איזה שנים נודמן לי לדרוש ברבים בבית המדרש בבארא פארק מענין קדושת תפילין ומזוזות.

באותה שבוע קרה מעשה נורא בארגענטינא, תאונה באוירון שהיו עליו 179 בני אדם, בגובה עשרת אלפים רגל. על האוירון היו ששה אנשים מאחבנ"י, רב אחד, משגיח אחד ועוד ארבע יהודים. אי נמצא אז על אילן, בלי שום היזק בעז"ה, אי מהם הי' ג"כ על האילן, ורגלו האחת נשברה ל"ע, שנים מהם היו על הר גבוה עם פצעים קלים, והששי נהרג אז ל"ע.

עלה אז בדעתו של אחד מהניצולים של התאונה, שאולי הששי שנהרג ל"ע לא היו לו מזוזות כשרים, וכשהלך לנחם את משפחת היהודי הששי שנלב"ע, בדק את המזוזה בחדר שהי' ישן הנהרג, ומצא בנרתיק המזוזה (מזוזה האלטער) עשרת הדברות נדפס על נייר פשוט!!! אז הבינו כולם מדוע לא ניצול היהודי הששי.

כידוע מ"ש מרן הבית יוסף זי"ע (יורה דעה סימן רצ"ו) שגבי מזוזה רואים נס גלוי, שמי שאין לו מזוזות כשרים הרי הוא ניזוק ל"ע ומי שמזוזות ביתו כשרים ניצול מכל צרה וצוקה, עיי"ש.

בעת ההוא דיווחו כל עיתוני הסביבה אודות המאורע, וכולם הוסיפו (אף הנכרים) שרואים בחוש איך שהקב"ה שומר את עמו ישראל, שאף אחד מהנכרים לא ניצול מתאונת האוירון, רק ה' אנשים מאחבנ"י, והי' קידוש השם גדול מזה.

הרבה אנשים אין יודעים ההלכות בדיוק איפה שצריכים לשים מזוזה, למשל במרפסת הנקרא פארט"ש, וכן בקלאזעט"ס וחדרים הנקראים סטארעדז"ש רוי"ם שיכולים ליכנס בהם, צריכים לשאול שאלה אצל רב מורה הוראה. מפתח הבית לחצר ג"כ צריך מזוזה.

ואיתא בספה"ק ישמח משה, שבמצוות ציצית, תפילין ומזוזה צריכים לדקדק בכל פרטיהם ודקדוקיהם, וכמבואר באריכות בספרינו "מזוזות שלום".

באבות (פרק ה' משנה כ"ו) בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה וכו', כי זמנים הללו של האדם מסוגלים ביותר ללימוד המיוחד לאותו הזמן, ימי הנערות והעליה, וצריך להשתדל ולהתאמץ ללמוד ולחזור עוה"פ ועוה"פ מה שלמדו, כדי שיהי נשרש בקדושה תיכף בימי הילדות והבחרות, ועיי'ז מכשיר הילד והבחור יסוד חזק ואמיץ לבנות עליו בנין חזק במשך כל ימי חייו, כמ"ש בקהלת (יא, ט) שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך. שמח בחור, פ"י אין שמחה כשמחת התורה, שע"י שילמד בשמחה את התוה"ק, מבטיח לו הכתוב ויטיבך לבך בימי בחורותיך, ועיי'ז יהי היסוד של הבנין טוב וחזק, ויהי לו טוב כל ימי חייו, שהתורה שלומדים בימי הילדות והבחרות נקרא תורה לשמה, כמ"ש בספה"ק אגרא דפרקא, ותורה לשמה נקראת תורת אמת כמבואר במלאכי (ב', ו') "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי, ורבים השיב מעוין".

ויל"פ הכתוב שע"י שלומד תורה לשמה שנקראת תורת אמת, עיי'ז ממילא ועולה לא נמצא בשפתיו במשך כל ימי חייו, רק יעסוק בתורה עוד ועוד, כמאמר המשנה כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, פ"י שיעסוק בתורה עוד ועוד בלי הפסק. ועיי' שלומד בהתמדה וחוזר פרקים משניות ופרקים שלמים במסכת, ומדבק אי"ע בתוה"ק ובדביקות השי"ת שאורייתא וקוב"ה חד הוא, נמשך לו חיות מכל תיבה שלומד, וכדכתיב בפרשתינו צוהר תעשה לתיבה (בראשית ו' ט"ז), פירש"י אבן טובה המאירה להם (והוא מבראשית רבה, לא, יא), ופ"י רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע שכוונת הכתוב שיעשה בהירות וחיות להתיבה שתאיר באור וקדושה עליונה. אבל בתינוקות של בית רבן שלומדים תורה לשמה, אז כל תיבה שלומדים הוא אבן טובה המאירה להם, ועיי'ז זוכים לדברים הרבה כנ"ל.

בנים יקרים!!! אתם צריכים לדעת שיסוד חיי האדם הוא כשהוא בקטנותו, כי כל הצדיקים נתקדשו כבר בצעירותם, כשהיו קטנים ביותר, וכידוע מהצה"ק ר' מרדכי'לע מנאדבורנא זי"ע כשה"י ילד בן ג' שנים והילדים שחקו אז עם טאשטיכל ע"י שאחד החזיק את הטאשטיכל ושני ילדים מב' הצדדים רצו לתפוס הטאשטיכל ובשעה שהוא נענע את הטאשטיכל אמר כל רגע "שויתי ה' לנגדי תמיד", וכל הילדים אמרו אחריו שויתי וכו', וכשה"י כבר בן שבעים שנה אמר פעם כי מיום היותו בן ג' שנים הכיר את בוראו ולא שכח אף רגע אחת מהקב"ה.

וכמו כן ראינו ושמענו אודות הרבה צדיקים שבהיותם בני י"ג שנים נבחנו על מסכתות שלימות בעל פה, וכמה מהם גמרו כבר אז את כל הש"ס, וכל זה ע"י שלמדו הרבה תורה בילדותם כשהיו קטנים, שאז לומדים תורה לשמה ויכולים לזכות בשעה לימוד התורה בקטנותם יותר ממאה שעות בגדלותם.

- 2 -

איתא בחז"ל (בבא בתרא ח:) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, "אלו מלמדי תינוקות". פירש"י מצדיקי הרבים הן שמלמדים ומחנכין אותן בדרך טובה עכ"ל. הרי שעיקר שכר הגדול הגנוז למלמדי תינוקות של בית רבן לעתיד לבוא הוא עבור מה שמחנכין ומדריכין את התלמידים בדרך הישרה.

ובשבת (קיט:) אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תינוקות של בית רבן. רואים אנו מזה גודל מעלת תינוקות שלא טעמו טעם חטא. וחז"ל לא ביארו איזה הבל, ומסתימת לשונם נראה כי הכל במשמע: תורה ותפלה, וכיוצא. ומצאנו בחז"ל (סנהדרין קי:) קטן מאימתי בא לעולם הבא? משעה שיאמר אמן. ובשו"ע סימן כ"ה סעיף ז' כתב המחבר, לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו. וברמ"א שם: "וילמד בניו הקטנים שיענו אמן כי מיד

שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא" (מג"א ס"ק י"א). ומובא בשלה"ק וצריך שיחנכם שיעמדו באימה וביראה, ואותן שרצים ושבים בבית הכנסת מוטב שלא להביאם עכ"ל.

עוד איתא בשבת שם (ק"ט: ובתוספות שם) העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה (וראה תיקוני זוהר יט, מ: ועיין חלק ג' כ'. וברע"א מהימנא הגירסא "אמן יהא שמה רבה מברך" ולא "אמן" בלבד").

הרי רואים מזה שעצם אמירת אמן ויהא שמה רבה שגבה מעלתה עד מאד שמבטל כל טנרין תקיפין ופגעים רעים וגזירות קשות רח"ל, ומשפיע השפעות טובות ומקרב קץ גאולתנו ופדות נפשנו, עד שאמרו חז"ל בסוטה (דף מט.) דעלמא קיימא אאמן יהא שמה רבא דאגדתא, ועכשיו אנו יכולים לשער כמה גדול כחם של תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא ומקיימין העולם בהבל פיהם כשיענו אמן יהא שמה רבא.

ומגודל מעלת וחשיבות תינוקות של בית רבן מובא בחז"ל (מסכת כלה רבתי, ב) וז"ל: כל יום מלאך יוצא מלפני הקדוש ברוך הוא לחבל את העולם, וכיון שהקדוש ברוך הוא מסתכל בתינוקות של בית רבן מיד נהפך כעסו לרחמים.

ואיתא בזוה"ק (ח"ג רפג) בשעה שבני ישראל עונים אמן, נפתחים בשמים שערי ברכה ושמחה.

- ח -

משל מתאים מהרה"ק מאפטא זי"ע על הכסילות של הפתאים המאבדים הון יקר בביטול עניית אמן

איתא מהרה"ק מאפטא זי"ע בעל מחבר ספר אוהב ישראל על התורה פרשת עקב, על המדרש, והיה עקב תשמעון, הדא הוא דכתיב הלך ילך ובכה וגוי והיא פליאה.

ואמר הרה"ק מאפטא, עפ"י משל לאחד שהיה מחוסר פרנסה לא עלינו, ללכת ולקבץ במקומו שיתנו לו צדקה,

והיה לו לבושה עד שהוכרח לעזוב ביתו ומקומו לילך למקומות שאין מכירין אותו, והלך ממקום למקום כמה וכמה שנים עד שבא למקום החוילה אשר שם הזהב כי שם הרים גדולים ומחצב הזהב וכל אבן יקרה נמצא שם, ובמדינה זו מונחים אבנים טובות הפקר בשווקים וברחובות כמו במדינותינו אבנים פשוטים שמונחים הפקר, ולכל אבן היקר משם (הם הדימאנטין וברילאנטין) אפילו הקטן שבקטנים מהם אין לה שיעור וערך כמה שוה במדינותינו.

אבל האיש הזה לא שם על לבו ולא הבין איכותם עד היכן הם יקרים, כי עלה בדעתו שהם אבנים פשוטים, רק ממה שראה בהם קצת שינוי במראיתם מהאבנים שבמקומו הוטב בעיניו ולקח אמתחת קטנה ושם מעט אבנים קטנים באמתחתו כי היה בדעתו לשוב לביתו למקומו. וגם במדינה זו הנזכרת אשר שם האבנים הטובות עושים לבגדים כפתורים מהאבנים הטובות היקרים שבהם, וגם האיש הזה כאשר נתעכב שם זמן רב עשה לו שם גם כן בגד אחד ועשו לו גם כן בגד עם כפתורים ההם, וחזר לביתו ממקום למקום עד שישוב לביתו, ותעה על הדרך איזה ימים ולא היה לו מה לאכול.

ופגע באחד והיה לו שק גדול מלא לחם רק שהיה תרמית, כי כל השק היה לחם מעופש ואינו ראוי לכלום, רק השק מלמעלה היה מכוסה בלחם יפה ולא היה ניכר לחם המעופש. ואמר האיש שיתן לו לחם לאכול כי היה רעב, ואמר לו מה תתן לי בעד כל השק לחם, אמר לו האיש אין לי כלום רק אבנים באמתחתי. וכן עשו, שהאיש הריק לו מאמתחתו האבנים הטובות ולקח בעדו השק עם הלחם המעופש.

כאשר בא לביתו יצאו לקראתו בני ביתו וילדיו והיה להם שמחה גדולה כי לא ראו אותו כל כך הרבה שנים ודימו בנפשם כי הביא להם מתנות גדולות והון רב, וכאשר ראו אצלו השק עם הלחם המעופש היה להם צער גדול וצעקו במר נפשם מה זה שהיית כך וכך שנים על הדרך והבאת לנו שק לחם מעופש שאינו ראוי לכלום.

ואחר איזה ימים, כאשר חיפשו באמתחתו מצאו עוד אבן אחת מהאבנים הטובות, שלא הריק כראוי כאשר החליף האבנים בעד הלחם המעופש, וגם ראו על בגדו הכפתורים מהאבנים הטובות שהיה תפור על הבגד, ולקחו בני ביתו האבן הטוב עם הבגד לשומו אצל סוחר גדול ומבין על אבנים טובים, ואמר להם שיתן בעדם עשרת אלפים אדומים, ושמחו שמחה גדולה כל בני ביתו. אבל האיש הזה התחיל לצעוק צעקה גדולה ומרה ותלש בשערו, אוי לי, וי לי, שהייתי במקום אבנים הטובים והיקרים ההם, והייתי יכול ליקח כמה שרציתי ולא ידעתי איך יקרים הם בכאן, ועוד הוספתי חטא על פשע שנתתי מעט האבנים הטובים שהיה באמתחתי בעד הלחם המעופש שאינו ראוי לכלום, ובכה מאד והיה לו לצער גדול רחמנא ליצלן.

והנמשל מובן. הנשמה קודם שבאה לעולם הזה בעולם העליון אוכלת נהמא דכסופא, ובאה לעולם הזה ללמוד תורה הקדושה ולעשות מצוות ומעשים טובים שתהא אוכלת בשכרה, וכל מצוה ממצוות התורה ודרבנן אין לה שיעור וערך גודל שכרה [הדא הוא דכתיב (משלי ג) יקרה היא מפנינים וכל חפציד לא ישוו בה]] ועל זה אמרו חז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הפירוש שאין בנמצא בכל העולם הזה לשלם שכר בעד מצוה אחת. והחכם עיניו בראשו אינו מאבד זמנו לבטל רק בתורה ומצוות ומעשים טובים ואפילו במשא ומתן הוא עושה לקיום התורה והמצוות בכל דרכיך דעהו. אבל הכסיל בחושך הולך ומאבד ימיו לבטלה ומדבר דברים בטלים כל היום, ולא די לו כל היום, אפילו בשעת התפלה ובחזרת הש"ץ השמונה עשרה אשר כל אמן שעונה אין לה שיעור וערך גודל שכרה והמדבר דברים בטלים העונש גדול מאוד.

וזהו פירוש המדרש והיה עקב תשמעון, ופירש רש"י אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון, וכל המצוות שבידו לעשות ולא לדבר בשעת התפילה ולשמוע כל הברכה ולענות אמן, וקלים הם בידו לקיים בכל יום, ומשולים הם לאבנים טובים שמונחים הפקר ואינו רוצה לקבלם, והוסיף

עוד חטא על פשע ומדבר אז דברים בטלים המכוונים ללחם המעופש (אבל עם כל זה אין ישראל שלא יעשה מצוה, כמאמר חז"ל כפלח הרמון רקתך, ולא יענה אמן איזה פעמים והם מכוונים לאבנים טובים שנמצא באמתחתו הוא גופו). וכאשר הלוך ילך מזה העולם לעת פקודתו ובכה כי שם הוא מעוות שלא יוכל לתקן רחמנא לשזבן.

ונגמור בטוב כל הפסוק, נושא משך הזרע, באם ששומע כל הברכות ועונה אמן אשר בעולם הזה נראה שהוא דבר קטן כמו הזריעה שזורעין בקרקע, אבל אחר כך בעולם העליון לעת פקודתו בא יבא ברנה נושא אלומותיו, נעשה מזה אלומות אלומות גדולים (ספר הפנים דף טו : אות לא).

- 4 -

בזוה"ק פ' בראשית פ"י הפסוק "ונח מצא חן בעיני ה'", א"ר יצחק וכו' נ"ח בהיפוך אתוון ח"ן, כד"א ונח מצא ח"ן בעיני ה' [פירוש נח בהיפוך האותיות הוא ח"ן, כמ"ש ונח מצא חן בעיני ה']. א"ר יוסי ח"ן היינו נ"ח.

א. וצ"ב דבסוף הפרשה בפרשת בראשית כתיב "ונח מצא חן בעיני ה'", שם הוי', וכאן בפרשת נח כתיב את האלקים התהלך נח, וידוע דשם אלקים הוא מדת הדין, ולמה לא כתיב אל הוי' התהלך נח, במדת הרחמים כמ"ש לעיל בפ' בראשית ונח מצא חן בעיני ה'?

ב. אנו אומרים בברכת המזון "ונשא ברכה מאת הוי' וצדקה מאלקי ישענו, ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם". ויש לדייק למה התחיל בשם הוי' ומסיים בשם אלקים? ומן הראוי שיתחיל בשם הוי' ויסיים בשם הוי', או להיפוך, שיתחיל בשם אלקים ויסיים בשם אלקים.

ג. עוד יש לדייק, דבכל מקום ו' מוסיף על ענין ראשון (פסחים ה. ועוד), ומה מוסיף כאן אות ו' ד"ואדם"?

ונראה לתרץ כל זה בהקדם מה שאמרו חז"ל (קידושין דף מ.) אמר רבא רב אידי אסברא לי (ישע"י ג') "אמרו צדיק כי

טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב, עכ"ל.

היוצא לנו מהגמרא הנ"ל שמי שהוא טוב לשמים ולבריות הוא צדיק טוב.

ובזה אפשר להבין מה שאנו אומרים בברכת המזון ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים "ואדם", ב' המוסיף, דהכוונה שנהי' טוב לשמים וטוב לבריות, דאם לא כן נקרא צדיק שאינו טוב כנ"ל.

ולפי זה יתורצו גם ב' קושיות הראשונות, דע"כ אמר שם של מדת אלקים, להורות דאם הצדיק הוא נח לבריות, אז אפילו שם אלקים שהוא מדת הדין ג"כ נעשה רחמים, כי הקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וכמו שהוא מתנהג ברחמים עם הבריות, כמו"כ מתנהגים אתו ברחמים.

וזהו כוונת הקרא בפרשתן, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, דלכאורה קשה למה הוצרך הכתוב לומר "בדורותיו". הלא מובן שמדבר מדורותיו של נח ולא מדורות אחרים. אלא הכוונה הוא שהיה טוב לבריות בדורותיו, שאע"פ שבני דורו היו רשעים כמאה"כ ותמלא הארץ חמס וגוי' כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, אעפ"כ היה נח טוב לשמים וטוב לבריות, ועי"ז ונח מצא חן בעיני ה', שאת האלקים התהלך נח, שהי' יכול לנצח אף במדת הדין כי השי"ת מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה.

עוד אפשר לומר בביאור מה שאומרים בברכת המזון ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, שאם רוצה האדם למצוא חן בעיני אלקים, צריך לראות "ואדם", ו' רומז על מדת היסוד (ע"י זוהר ח"ג דף סו:) שהיסוד של כל המצוות הוא להיות נח לבריות, וזהו "וי אדם", שיהא נח לבני אדם, ואז נמצא ח"ן בעיני אלקים, כמ"ש בזוה"ק הנ"ל דנ"ח אותיות ח"ן, כמ"ש למעלה ונשא ברכה מאת הוי', שיהי' הוי' הוא האלקים, שלא יהא נפק"מ לגבי' בין שם הוי' לשם

אלקים, כי מדת הדין תסכים שינצח כיון שמתנהג עם בריותיו ית' ברחמים.

- ה -

במדרש רבה (פ' ה') אלה תולדות נח נח, אתמהא, לא היה צריך קרא למימר אלא אלה תולדות נח שם, אלא ניחא לו ניחא לעולם, ניחא לאבות ניחא לבנים, ניחא לעליונים, ניחא לתחתונים, ניחא בעוה"ז, ניחא לעולם הבא.

ואפשר לומר בכוונת המדרש דהנה הנביא מלאכי אמר (בי' ו') "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעוון". וצ"ב השייכות בין רישא לסיפא, "תורת אמת היתה בפיהו" ל"ורבים השיב מעוון".

ואפשר לומר עפ"י דברי חז"ל (בי"מ קז: ועיי' סנהדרין יח. ט.) התקוששו וקושו ואמר ריש לקיש קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים, נמצא דמי שיש לו מעשים טובים יש בכחו גם להדריך אחרים כיון שאי אפשר לומר לו טול קורה מבין עיניך וכו' (ערכין טו:), ועיי' יוכל להשיב רבים מעוון שיעבדו את ה' בכל לבם ונפשם, וזהו עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, פי' כיון שהם צדיקים ממילא יכולים להשפיע גם על אחרים שיתנהגו בדרך הישר וזהו "תולדותיהם", וכי'ז כמבואר במשנה אבות פ"ו מ"א הנ"ל רבי מאיר אומר כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה.

וזהו תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, שמתנהג בדרך הישרה ועוסק בתורה כראוי, ממילא משפיע עיי'ז גם על אחרים שרואים התנהגותו ולומדים ממנו איך להתנהג, וזהו הסיוס "ורבים השיב מעוון".

וזהו כוונת המדרש נח נח ניחא לו, שע"י שהוא ניחא לו שלומד תורה לשמה, "ניחא לעולם", זוכה לדברים הרבה, שדבריו יכנסו גם לאזני אנשים אחרים ויוכל להדריכם במסילה העולה בית קל, כמו שפירש בעץ יוסף "כדאי הוא

לו, כלומר שנברא בשבילי", וכן הוא אומר כי זה כל האדם, ודרשו חז"ל כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה.

וזהו גם כוונת המשך המדרש, נייחא לאבות נייחא לבנים, פ"י במה שהאבות מתנהגים בדרך הישר והטוב, משפיעים גם על בניהם שיתנהגו בטוב, כי רואים הם את התנהגות אביהם, וכנ"ל, ועי"ז ממילא יהי נייחא בעולם הזה נייחא בעולם הבא, כי עי"י שבניו הולכים בדרכיו הטובים, וכל זה עי"י שראו אצלו שהוא בעצמו התנהג בדרך הטוב, עי"ז ממילא יזכה לנייחא בעולם הבא, כי ברא מזכה אבא אף לאחר מאה ועשרים שנה, כמובא בחז"ל (סנהדרין קד. עיי"ש).

יעזור השי"ת שנזכה לגדל ולחנך בנינו על דרך הסלולה לנו מדור דור, ונזכה לבני חיי ומזוני, רפואות וישועות ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו, מתוך שמחה ונחת ותשובה שלימה, בהתגלות כבוד מלכותו בביאת משיח בן דוד במהרה דידן. אמן.

פרשת נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. ויולד נח שלשה בנים וגו'. ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס. וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ, עשה לך תיבת עצי גופר וגו' וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר (ו, ט-יג)

הנה בפסוקים אלו רבו הדקדוקים, ונפרטם אחת אחת.

(א) צ"ב כפל הלשון נח נח ב' פעמים, ובמדרש רבה (פ"ל ה') וז"ל, אלה תולדות נח נח אתמהא, לא הוה צריך קרא למימר אלא אלה תולדות נח שם, אלא נייחא לו נייחא לעולם, נייחא לאבות נייחא לבנים, נייחא לעליונים נייחא לתחתונים, נייחא בעולם הזה נייחא לעולם הבא. וצ"ב.

אחר כך איתא שם במדרש (אות ו) אלה תולדות נח, הה"ד (משלי י"א) פרי צדיק עץ חיים, מה הן פירותיו של צדיק, מצות ומעשים טובים, ולוקח נפשות חכם, שזן ומפרנס כל י"ב חודש בתיבה וכו'.

(ב) וצ"ב מדוע דורש המדרש פסוק זה דוקא כאן.

(ג) גם צ"ב מהו השייכות בין זה שה"י זן ומפרנס כל י"ב חודש בתיבה, להפסוק ולוקח נפשות חכם.

עוד איתא שם במדרש (אות ג') אלה, אמר ר' אבהו, בכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, כאן שנאמר אלה פסל את הראשונים, דור המבול.

(ד) וצ"ב כיון שמדבר כאן הפסוק מצדקת נח, הו"ל להביא כאן איזה פסוק של שבת, וכמו שהביא (באות א') הפוך רשעים ואינם ובית צדיקים יעמוד (משלי י"ב) הפוך רשעים ואינם זה דור המבול ובית צדיקים יעמוד זה נח, ואוהל

ישרים יפריח זה נח, ומדוע הביא כאן ענין הפסול של דור המבול, הלא זה הי"ל להביא בפסוקים שלאח"כ, כשמדבר אודות שפלות דור המבול, ותמלא הארץ חמס וגו'.

(ה) איש צדיק תמים היה בדורותיו. ובגמרא (ע"ז דף ו' ע"א) תמים בדרכיו. ופירש"י תמים בדרכיו - עניו ושפל רוח. וצ"ב מדוע הזכיר ענוותנותו של נח דוקא כאן, ולא במקום אחר.

(ו) את האלקים התהלך נח. יש לדקדק על זה, מדוע נקט שם אלקים, שהוא שם של מדת הדין.

(ז) כתב בבעל הטורים האלקים התהלך' ניח ס"ת חכ"ם, וזהו שנאמר ולקח נפשות חכם. וצ"ב שייכות ענין חכמתו של נח דייקא לתיבות האלקי"ם התהלך נח.

ותשחת, פירש"י לשון ערוה ועבודת אלילים, כמו פן תשחיתון. ותמלא הארץ חמס, פירש"י גזל. כי השחית כל בשר, פירש"י אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן. קץ כל בשר, פירש"י כל מקום שאתה מוצא זנות אנדרלמוסיא באה לעולם וכו'. כי מלאה הארץ חמס, פירש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

(ח) וצ"ב, דאם השחיתו התעיבו כל כך, שעבדו ע"ז, ועברו על איסור זנות, וגזלו, א"כ מדוע באמת נחתם גזר דינם רק על הגזל, הלא גם הני תרי הם עבירות חמורות.

והנני משחיתם את הארץ, פירש"י כמו מן הארץ וכו' דבר אחר את הארץ עם הארץ, שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו.

(ט) וצ"ב דאם הכוונה מן הארץ, מדוע לא כתיב באמת בקרא לשון מן הארץ, וכן קשה ללשון ב', מדוע לא כתיב עם הארץ.

(י) עוד צ"ב לפי לשון ב', מדוע באמת הי' הפגם גדול כ"כ שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו.

ואפשר לומר בהקדם הידוע מפי סופרים וספרים שבנו דבריהם הקדושים על דברי חז"ל, בגנות בני אדם שרודפים תמיד אחר מותרות, ולא די להם במה שיש להם. ודא עקא דעיי שצריכים בכל פעם עוד ועוד, באים לחמוד במה שאינו שלהם, וזה גורם להם שילכו לגזול מאחרים רח"ל, כי אין להם שכל דכל הכסף וזהב שיש להם הוא מהקב"ה, ובלתי דברו יתברך אין לאדם כלום בעולם הזה.

והנה חמדה מתועבה זו שקולה כנגד כל עשרת הדברות, וכי האי דאיתא (בתנא דבי אליהו) לפרש הטעם דלא תחמוד הוא הלאו האחרון של עשרת הדברות, כיון דלאו זה הוא חמור מאוד ואם עובר עליו הרי הוא כעובר על כל עשרת הדברות. ונמצא דהחמדה שהאדם חומד מה שאינו שלו חמורה כאילו עובר על עשרת הדברות.

ובוא וראה מה שכתב בספר בנין דוד (בפרשתו) בשם הרה"ק מוה"ר חיים מקאסוב זי"ע בספר בנין דוד להגה"צ מאוהעל זצ"ל הי"ד הביא בשם הרה"ק מוה"ר חיים מקאסוב זי"ע בעמח"ס תורת חיים, שאנו רואים חסידים ואנשי מעשה ובניהם סרו מדרך השי"ת, דיש לנו ב' סוגי מצות, מצות שבין אדם למקום ומצות שבין אדם לחבירו, להיות נושא ונותן באמונה שלא להנות מממון של אחרים, דאם נהנה מממון של אחרים לגזל יחשב ואזי הבנים נתפטמו מגזל המוליד טבע רע, לכן ח"ו התולדות פורקים מעליהם עול מלכות שמים עכ"ד הק'.

והביא שם שכ"כ בישמח משה בפ' בחוקותי, וקדמו בזה הגאון הרבי ר' יונתן זצ"ל, לפרש הפסוק (ישעי' י"א) ואריי כבקר יאכל תבן, דהנה איתא בספר הפליאה אשר הארי יש לו כל סימני טהרה, ואפי"ה אסר לנו השי"ת לאכלו, יען כי נתפטם מגזל ואוכל החיות טמאות אשר מולידים לו טבע רע, אבל בעת הגאולה שיהי שלום בין החיות וגר זאב עם כבש, ולא יאכל הארי את החיות רק יאכל תבן, ממילא יהי הארי כבקר וזאב. וזהו פירוש הכתוב, ואריי כבקר, שיהי בעת הגאולה בהמה טהורה הראוי לאכילה כמו הבקר, והטעם, כי יאכל תבן ולא יאכל את החיות ודפח"ח.

ועפ"י מפרש בבנין דוד הפסוק בתהלים הושיעה ד' כי גמר חסיד כי פסו אמונים מבני אדם, הכוונה שמבקש דוד המלך ע"ה שיעזור ה' כי גמר חסיד, כי הבנים אינם מתנהגים בדרכי התורה והיראה, והגורם לזה כי פסו אמונים מבני אדם כי אינם נושאים ונותנים באמונה ונתפטמו הבנים מדברים האסורים, עיי"ש עוד מה שהאריך בזה.

וכדברים האלו מבואר בספה"ק אגרא דפרקא (אות קכ"ו) וז"ל, אמר כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוה"ר מנחם מענדל (מרימנוב זצ"ל) על מה שהוא מן התימא שאנחנו רואין כמה פעמים הילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלימוד תורתם ומתפללים בכוונה ועונים איש"ר ואמן ומיישרים אורחותם, ואחר כך כמשתגדלים מתהפכים ח"ו במדות גרועות ומבטלים התורה והתפלה וכיוצא ומאין יתהוה זה, הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאין בו חטא היה מהראוי שתעמוד למשען להם ויוסיפו אומץ בנפשותם כי מצוה גוררת מצוה. ואמר הוא ז"ל שהוא על שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו על ידי משא ומתן שאינו באמונה ונתפטמו באיסורים ושב להם לבשר מבשרם ועי"ז נולדים תאות ומדות גרועות. והביא רא"י מזפק העוף על שנהנה מן הגזל לא נתקרב לגבי המזבח כי לא לרצון יהיה, והגם שהעוף לא מצטווה הנה השי"ת שונא החמס, עכדה"ק.

ושם (באות פ"ב) הביא האגרא דפרקא מספר זהר (בראשית דף עח.) לך לך וכו' ומבית אביך שלא תשגח בביתא דאבוך, וכתב הרמ"ז ר"ל שלא יהנה כלום משל אביו שלא יחשוב לברר בירורים מבית אביו מניצוצי הקדושה הכמוסים שם לפי שעדיין לא הגיע זמנם לתקן.

וכתב האגרא דפרקא וז"ל, מזה ילמוד אדם דעת להזהר שלא להנות מאדם שאינו הגון, ובפרט המשתדלים בעצמם להשיג ממון מרע מעללים ואנשי בליעל הם המתטפשים וקוונים לעצמם מדות רעות כי כח הפועל בנפעל. והאדם הרע מעללים שהסגיל המעות ההוא, הנה כח הפועל בנפעל היינו

(המעוות), והאיש הישר הלוקח אותו הממון ולא יוכל לברר הטוב מן הרע קונה לעצמו מדות רעות, ומשום הכי נאסר לנו מרז"ל (ב"ק קיג.) אפילו לפרוט מטבע מתיבת המוכסן, עכלה"ק.

נמצינו למדין מכל זה דאם נהנה אדם מממון של גזל או שאר איסורים, גורם בזה פגם בנפשות בניו אחריו, ודא עקא שאין הבנים מתנהגים בדרך הישר והטוב.

וזהו הי ענין השחתת דור המבול, שרצו כל ימיהם אחר תאוות הכסף והמותרות, ועיי"ז השחיתו את דרכם על הארץ, שגם הארץ נשחתה עמהם יחד, וכמ"ש באגרא דפרקא הנ"ל דעיי שנהנה מאותו הממון אינו יכול לברר הטוב מן הרע, וקונה לעצמו מדות רעות, וכיון שלא ביררו הטוב מהרע, אשר זהו עיקר עבודת האדם בעולם הזה, ע"כ אמר השי"ת והנני משחיתם את הארץ דייקא, וברש"י כמו מן הארץ, או עם הארץ, שהשחיתו ביחד עם הארץ, כיון שלא ביררו חלק הטוב מחלק הרע, ודו"ק.

ובמסכת פסחים (דף קי"ד ע"א) איתא, אכול בצל ושב בצל. ופירש הרשב"ם, אכול בצל או ירקות ותשב בצל ביתך, ואל תצטרך למכור ביתך וכו'. פחות ממיכלך וממשתיך, ותוסיף על דירתך, עיי"ש.

ועיין בשלה"ק לזקיני זצ"ל (פרשת ויגש, חלק תורה שבכתב) שמביא דברי רש"י על פסוק ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף - לפי הצריך לכל בני ביתם, כלומר ההכרחי ולא יותר מן ההכרח כדי חייו, כי לא יבקש אדם מותרות רק כדי חייו, והיותר יחרים.

ובספר הליקוטים מהאריז"ל (תהלים סימן מ"ח) מביא מהר"ם פאפיר"ש זצ"ל על פסוק אל תירא כי יעשיר איש, שיש בני אדם שכשהם מצליחים קונים מלבושים ותכשיטים כלי כסף וכלי זהב, ואין כוונתם רק מפני הכבוד, וכאשר יכנסו בני אדם בבתיהם, יראו כמה מטלטלים כפולים וכלים מכלים שונים. ואם היו מסתפקים במה שהכרחי, ויזכרו מ"ש דוד המלך ע"ה (תהלים קי"ט) גר אנכי בארץ, וכתוב

(שם ל"ט) כי גר אנכי עמך - היו עושים חסדים לעניים מרודים, להלבישם או לפרנסם, רק מקיימים הפסוק (קהלת ה') אוהב כסף לא ישבע כסף, ואחר כך (תהלים מ"ט) ועזבו לאחרים חילם, עיי"ש.

וכבר העיד בנו של החפץ חיים זצ"ל על אביו (דרכיו, נמוקיו ושיחותיו של החפץ חיים, אות נ"ד) שלא היה מרבה בהוצאות ביתו, ומנע עצמו מלהוציא הוצאות הרבה אף לקניית ספרים שאינם נחוצים לו ללימודיו באותו זמן, עיי"ש.

ובספה"ק דברי חיים פרשת תרומה (ד"ה במדרש) הביא דברי זקניי בעל שלי"ה הקדוש שמביא בשם הרמב"ן ז"ל דקדושים תהיו היינו בדרך כלל שלא אסרה התורה רק דברים פרטים ואולי יסבור אנוש שמה שלא אסרה תורה מותר לאכול ולשתות כל מה שלבו חפץ, ורק שלא יהי מאיסורי תורה, ואם כן יוכל להיות ח"ו נבל ברשות התורה הקדושה, ובאמת אדרבה אסור להתהלך במותרות כמאמרם ז"ל כי מן ההיתר יסיתנו לאיסור, ולכן צריך אדם לקדש עצמו במותר לו. והנה לא הי' התורה צריכה לבאר כמה לחם יאכל אדם וכמה בשר וכדומה, כי לא כל אדם שווה ולא כל עתים שוים, ולכן הזהירה התורה קדושים תהיו דרך כלל היינו היו פרושים לקדש עצמו במותר ולא להרבות במותרות ותאוות אפילו בדברים המותרים, את"ד השלי"ה הקדוש.

ועפ"י פירש בדברי חיים שם ויקחו לי, היינו שיקחו להשי"ת שישכון ביניהם וכמו שאמרו בש"ס לעולם יראה אדם כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו, ובמה ויקחו תרומה לשון הפרשה, היינו שיפרשו עצמם ממותרות, ומפרש מה היא המותרות, ולזה גזר אומר מאת כל איש, היינו כל אחד לפי ערכו אשר ידבנו לבו, היינו מה שהלב חומד למותרות כמו נדבה שהוא דבר יותר מחיוב והלב יחמוד זה יקחו לתרומה להפרשה. ומפרש יותר הכתוב שלא בדבר תאוות אכילה וכדומה מה שהגוף נהנה, לא בזה בלבד יפרשו מהתאוות שלא יתעבה נפשם בזוהמא ח"ו, ורק אפילו בכסף וזהב גם

בזה יפרשו ולא יתעסקו רק במה שצריך להכרח, עי"ש עוד.

והנה נח הי' צדיק תמים בדורותיו, והכוונה בזה שלא הלך אחר תאוות ותענוגי בני דורו שרדפו אחר המותרות כנ"ל, רק הסתפק במה שיש לו, ולא הי' להוט אחר הגשמיות עוד ועוד, וממילא לא הלך בדרך גזילה ח"ו כמו בני דורו.

ועפ"י נבין שפיר מה שאמר המדרש נח נח ניחא לו ניחא לעולם, ניחא לאבות ניחא לבנים, ניחא לעליונים ניחא לתחתונים, ניחא בעולם הזה ניחא לעולם הבא. דנח הצדיק לא הוצרך לכלום, רק **את האלקים התהלך נח**, עיקר רצונו וחפצו היתה לעבוד את השי"ת כראוי, ולא הי' איכפת לי' אם יש לו עולם הזה או לאו, וגם לא הי' איכפת לו אם יש לו עולם הבא או לאו, כי זהו דרכם של הצדיקים, כמו שמובא בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שאמר, דכשיבוא לעולם העליון ויפסקו לו גיהנום, יקפוץ לתוך הגיהנום בשמחה רבה, בידעו שזהו רצונו של הקב"ה, וזהו העיקר אצלו.

וזהו ענין שנאמר אצל נח **ניחא בעולם הזה ניחא לעולם הבא**, דאצלו הי' ניחא מכל, בין אם יש לו ובין אם אין לו עוה"ז ועוה"ב, לא הי' איכפת לי' כלל. ועי"כ הי' באמת **ניחא לעליונים ניחא לתחתונים**, כיון שהי' מסתפק במועט לא הי' נוגע מעולם במה שמוכן לחבירו, ועי"כ הי' ניחא לכל הברואים.

וכיון שנח הסתפק במועט ממילא לא הי' מקנא בשום אדם, וכפי מה שמבואר בספה"ק ראשית חכמה ועוד ספרי קודש, דמי שאינו מקנא בשום בן אדם, אין הרימה שולטת בו לאחר מאה ועשרים שנה.

ולפיכך הדגיש המדרש אצל נח שהי' לו **ניחא בעולם הזה ניחא לעולם הבא**, פי' דגם כשנפטר לבית עולמו הי' לו מנוחה שלא שלטה בו רימה כיון שלא נתקנא מעולם לשום בן אדם. וזהו גי'כ **ניחא בעליונים ניחא בתחתונים**, דכאשר נשמתו עלתה לגזי מרומים וגופו נטמן בקבר, הי' לו מנוחת

הגוף והנפש, כיון שהרימה לא שלטה בו, וכל זה משום שנח **צדיק תמים היה בדורותיו**, שתמים היי בבחינת התמימות שכל מה שנותן לו הקב"ה הוא די והותר בשבילו, ואינו צריך תמיד עוד ועוד.

ובזה נבין מה שאמר במדרש על נח **אלה פוסל את הראשונים**, ודקדקנו לעיל (קושיא ג') דכיון שמדבר מגנות אנשי דור המבול, הי"ל להזכיר ענין זה של אלה פוסל וכי אצל הפסוק שמדבר מגנות דור המבול, ולא אצל שבחו של נח.

אך להנ"ל יתבאר שפיר, די"ל דקאי ג"כ על נח, דכיון שהיי תמיד **פוסל את הראשונים**, שכל מעשיו לא מצאו חן בעיניו (רק בעיני ה'), אבל נח בענותותו לא מצאו מעשיו חן בעיניו), וע"כ באמת הסתפק במועט והיי די לו בקב חרובין, וע"כ נקרא צדיק **תמים**, שהיי תמיד בתמימות ומאמין בהקב"ה דמה שנותן לו מגיע לו, ולא יותר.

וזהו שאמר הכתוב על דור המבול, **כי מלאה הארץ חמס מפניהם**, דכל אחד הסתכל תמיד על **פניהם** של חבריו, אם הם במצב טוב יותר מהם, ותמיד חמדו מה שהיי לחבריהם, וע"כ **מלאה הארץ חמס**, דכדי שיוכל לקבל מה שיש לחבירו ג"כ, היי צריך לחמוס ממנו ג"כ.

ועפ"י יסוד הנפלא של האגרא דפרקא הנ"ל, והרה"ק מקאסוב שהביא בבנין דוד, דע"י הממון של אינשי דלא מעלי מוליד פגם בבנים ג"כ, מובן שפיר מדוע אמר הכתוב בלשון **חמס**, ולא בלשון **גזל**, וברש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

וי"ל דהנה ארז"ל חמסן יהיב דמי (בבא קמא דף ס"ב ע"א), וע"י שנותן דמים הרי מוליד בהמקבל ג"כ מדות הרעות שלו, וגם בבניו, כמו שמשמע באגרא דפרקא הנ"ל, וזהו ענין החמס שנאמר אצל דור המבול, וע"כ נאמר עליהם **כי מלאה הארץ חמס מפניהם**, דכיון שגזלו וחמסו, אף שנתנו כסף בעד מה שקיבלו דהלא חמסן יהיב דמי, מ"מ

עצם הכסף ההוא הוליד בכל בני המקבל ג"כ מדות רעות, ועי"ז נעשה הפגם בכל הדור ההוא, ודו"ק.

ועי"כ נח הצדיק, שהי' מסתפק במועט ולא הלך אחר המותרות ותאוות לבו, נשתבח בפסוק זה, **פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם**, דעיין בפ"י מהרז"ו על מדרש שם שכתב וז"ל: **שעיקר תולדות ופירות של צדיקים הוא עץ חיים תורה ומעשים טובים**, וזהו **פרי צדיק זה נח שנקרא צדיק בתורה**, ע"כ.

ולדרכינו יובן שפיר, דהלא עיקר התורה שתקיים אצל האדם הלומד הוא שיהי' פרוש ממותרות ומתאוות עוה"ז, וכמו שכתב במדרש שמואל על משנה דאבות (פרק ו' משנה ד') פת במלח תאכל וכו', דאם רוצה ללמוד תורה צריך להסתפק במועט, דאם לא יסתפק במועט יצטרך בכל פעם עוד ועוד כסף ולא יוכל להתמיד בתורה, עי"ש.

ועי"כ כיון דנח הי' מסתפק במועט ולא הלך אחר המותרות וחמדות לבו, עי"כ נאמר עליו פסוק זה, **פרי צדיק עץ חיים**, דקאי על תורה ומצות כמ"ש בפירוש מוהרז"ו הנ"ל, והכוונה כנ"ל, שהי' עוסק בתורה, וכמו שפירש"י להלן על פסוק מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה וגו' עי"ש, והיינו דכיון שלא רדף אחר המותרות, עי"כ עסק הרבה בתורה, וכיון שלא גזל מאחרים את כספם, וגם לא נהנה מאינשי דלא מעלי רק הסתפק במועט, עי"כ זכה שיקויים אצלו **ולוקח נפשות חכם**, שגם נפשות ביתו התנהגו בדרך הטוב והישר, כיון שלא נהנה מממון שאינו ממקור הקדושה, והי' מסתפק במועט.

וזהו ג"כ מה שרמז בעל הטורים במתק לשונו, האלקיים התהלך נח ס"ת חכ"ם, ולוקח נפשות חכם. ולדרכינו יובן הכוונה, דהנה שם אלקים הוא שם הצמצום כנודע מספה"ק, דבשם זה צמצם הקב"ה את העולם בעת הבריאה, וכיון שנח התהלך במדת הצמצום, את האלקיים, עי"ז ממילא זכה לחכמת התורה, וזהו חכ"ם, שהי' חכם בחכמת התורה, וכל זה עי"י שצמצם עצמו ממותרות, וכנ"ל.

ויש להוסיף עוד, דכל זה בא לו מחמת בטחונו בה', דכיון ששם בטחונו בה' והיי' יודע שהכל ממילא מהקב"ה, ע"כ הסתפק במועט. וזהו ג"כ הרמז במה שהביא המדרש הפסוק **ולוקח נפשות חכם**, הביטה וראה דראשי תיבות של לוקח נפשות חכם (בלוי אות ו' של תיבת ולוקח, דהוי' הוא רק אות השימוש ואינה מעיקר התיבה) הוא לני"ח, אותיות נח"ל, שהוא ראשי תיבות של פסוק (תהלים ל"ג, כ') **נפשינו חכתה לה'**, שהוא ענין הבטחון, דאם מקיים האדם בעצמו **נפשינו חכתה לה'** לא צריך כלום, וזהו ענין לוקח נפשות ח"כם נוטריקון שם נח"ל שהוא שם הבטחון, שנח שם בטחונו בה' וע"כ הסתפק במועט.

ומאוד יומתק בזה מאמר הכתוב, ויאמר ה' **לנח**, נוטריקון נפשינו חכתה לה', פי' הן אמת שאתה, נח, במדרגה זו של מדת הבטחון, ואינך גוזל וחומס מאחרים, אולם **קץ כל בשר בא לפני**, שאני מסתכל על מעשי בני דורך שהם גוזלים אחד מתבירו, ועי"ז אני רואה קץ שלהם שהוא בניהם, שגם בניהם אינם מתנהגים בדרך הישר וא"א להם שיתנהגו בדרך הישר, כיון שאבותיהם חומסים וגוזלים וממון של גזל פוגם בנפשות הבנים, וזהו **קץ כל בשר בא לפני**, דאלמלא הייתי יודע שבניהם אחריהם יהיו טובים וצדיקים, הייתי מציל גם את אביהם בזכות הבנים, וכדאיתא במדרש רבה סוף פרשת בראשית (כ"ט ה') א"ר סימון מצינו שהקב"ה עושה חסד עם האחרונים בזכות הראשונים, ומנין שהקב"ה עושה עם הראשונים בזכות האחרונים, ונח מצא חן בעיני ה', באיזה זכות, בזכות תולדותיו.

ויש לבאר ג"כ ע"ד הנ"ל, דכיון שהיו לו תולדות צדיקים, חזינן מזה דהוא בעצמו הסתפק ג"כ במועט ולא הי' גוזל מאחרים, וע"כ שפיר מצא חן בעיני ה', ומה שתלה לו בזכות תולדותיו, הוא מטעמא אחרינא, ואכמ"ל.

וז"ש הקב"ה לנח, **קץ כל בשר בא לפני**, שגם בניהם אחריהם לא ילכו בדרך הישר, ע"כ הנני משחיתם את הארץ.

וזהו ג"כ מה שאמר המדרש על נח **ולוקח נפשות חכם**, שזן ומפרנס כל י"ב חודש בתיבה. וצ"ב הכוונה בזה, וגם מהו השייכות של זן ומפרנס כל י"ב חודש בתיבה, למאמר הכתוב ולוקח נפשות חכם. (קושיא ג')

ולהאמור מובן שפיר, דמה שנח הי' זן ומפרנס כל י"ב חודש בתיבה, לימד בזה לכל מי שהי' בתיבה מדת ההסתפקות במועט, כמו שהתנהג בעצמו, וראה איך שפרנסתו הוא בלי מותרות. וזהו מה שלימד שם בתיבה, וע"כ הסמיך זה לפסוק ולוקח נפשות חכם, דרק באופן זה אפשר ליקח נפשות לתורה וחכמה, ע"י שאינם רודפים אחר המותרות ואחר הגזל.

ומסופר אודות הגר"א זצ"ל שהיה אוכל כל ימיו רק כזית לחם וכוס מים, ואינו דומה הלומד התורה מתוך הדחק ללומד תורה מתוך רחבות, ואיתא בגמרא (ברכות דף י"ז ע"ב) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת.

וזהו מ"ש במדרש שהי' זן ומפרנס כל י"ב חודש **בתיבה**, פ"י דהנה מובא בספה"ק דגל מחנה אפרים (בפרשתינו, ובפרשת שלח) בשם זקינו הבעל שם טוב הקדוש ז"ייע על פסוק צהר תעשה לתיבה, פ"י תיבה מרומז על מלה, שהוא נקרא תיבה. וזהו מה שאמר צוהר תעשה לתיבה, שתראה להאיר התיבה היוצא מפ"ך וכו', עיי"ש. (וכן איתא בספה"ק אור המאיר פרשת בשלח בשם הבעל שם טוב, ובעוד ספרי קודש).

וזהו שאמר המדרש שהיה זן ומפרנס כל י"ב חודש **בתיבה**, פ"י דעיקר פרנסתו ומגמת נפשו של נח היתה בתיבות התורה ותפילה, ובדבר זה הי' זן ומפרנס לכל מי שהי' נמצא בתיבה אותן י"ב חודש, ודו"ק.

וזהו מה שהביא במדרש הפסוק הפוך רשעים ואינם זה דור המבול, פ"י דכל מה שהכינו לעצמם אנשי דור המבול בעולם הזה, **ואינם**, לא לקחו עמהם לקבר, כי הכל הולך אחר החתום שנשאר בלי כלום, כמו שרואים שכל העשירים

אומרים שעובדים בשביל בניהם שיוכלו ללמוד, וכך בניהם עובדים בשביל בניהם, אבל באמת לא נשאר מהם כלום, כנ"ל דאם הכסף אינו ממקור טהור גם הבנים אין להם קיום בתורה ומצות, וזהו **הפוך רשעים** דגם אחר שמתהפכים בקבר עדיין **ואינם**, משא"כ **בית צדיקים**, שבונים ביתם על דרך התורה והיראה ואינם נהנים מממון שאינו ממקור כשר, **יעמוד**, יש לזה קיום גם בדורותיהם אחריהם, כי גם הבנים הולכים בדרך התורה, ומובן ממילא מדוע נאמר דבר זה על נח ואנשי דור המבול.

וזהו שהביא המדרש אח"כ הפסוק **ואוהל ישרים יפריח זה נח**, פ"י כיון שהסתפק במועט ולא נגע בממון שאינו כשר, ע"כ זכה שיפריח אהלו שהוא בניו אחריו, שילכו כולם בדרך הטוב.

ועד"ז יש לפרש מקראי קודש בתהלים (צ"ב, י"ג-ט"ז) צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה, שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו, עוד ינובון בשיבה וגו', להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו. פ"י דמי שהוא **צדיק** ואינו נהנה מממון שאינו ממקור טהור, זוכה שהוא בעצמו **כתמר יפרח**, וגם **שתולים**, פ"י בניו ובני ביתו שהם שתוליו, הם ג"כ **בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו**, שיפריחו תמיד בתורה ויראת שמים, וכל זה הוא ע"י הבטחון בהקב"ה שהכל ממנו וממילא אינם לוקחים ממון ממקור שאינו טהור, וזה ססיים דוד המלך ע"ה, **להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו**, פ"י דאם יודע האדם שהקב"ה הוא טוב וישר ולא עולתה בו, ממילא מסתפק האדם במועט ודי לו במה שיש לו ואינו צריך תמיד עוד ועוד, וע"כ זוכה לבנים טובים כנ"ל.

וע"ד הנ"ל אפשר לומר עוד בסמיכות הפסוק **פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם** לכאן, אלה תולדות נח וגו', דידוע שנפ"ש פ"י רצון, כמו שנאמר (בראשית כ"ג, ח') וידבר אתם לאמור אם יש את נפשכם וגו', ופירש"י נפשכם - רצונכם.

וזהו מ"ש **ולוקח נפשות חכם**, שהחכם יודע איך ליקח את נפשו שהוא רצונו ולהפכו לטוב, שידצה לעבוד את השי"ת

ולא ירדוף אחר חמדות ותענוגי הזמן, והוא חכם, פ"י ע"ד מארז"ל (תמיד דף ל"ב ע"א) איזהו חכם הרואה את הנולד, ומובא בשם המגיד ממעזריטש זי"ע הכוונה, שרואה מראש את התולדות והפעולות שנולדים ממעשיו. וזהו ולקח נפשות חכם, שרואה בחכמתו את התולדות של מעשיו, וע"כ משתדל להיות לוקח את נפשו רק להשי"ת, ולא לחמדות עוה"ז.

וע"ד הנ"ל שנח ה"י מסתפק במועט ולא הלך אחר המותרות, אפשר לבאר עוד מה שאמר המדרש **ניחא בעולם הזה ניחא לעולם הבא, ניחא בעליונים ניחא בתחתונים**. דהנה מובא בש"ך על התורה (שה"י אחד מגורי הארז"ל) על פסוק (בראשית נ', כ"ה) וישבע יוסף וגו' והעליתם את עצמותי מזה, ומדקדק מדוע אמר לשון עצמות"י, הלא אדרבה מצינו בגמרא דהצדיקים אין גופם כלה בקבר רק נשאר בשלימות, וא"כ מדוע אמר יוסף לשון עצמותי. ומתוך דכיון דיוסף היה מלך ע"כ הוצרך להתנהג קצת במותרות כדי למצוא חן בעיני בני מדינתו, ע"כ אמר לשון עצמותי, דמה שהאדם נהנה ממותרות, זהו כלה ונפסד בקבר ונשאר רק עצמות, עי"ש.

ולפי זה, כיון דנח לא התנהג במותרות רק הסתפק במועט, ע"כ נאמר עליו **ניחא בעולם הזה ניחא בעולם הבא, ניחא בעליונים ניחא בתחתונים**, שלא נעשה מבשרו עצמות רק נשאר בשלימות כמו שה"י בעולם הזה, ודו"ק.

ועפ"י יל"פ מה שקרא הכתוב לנח כאן איש צדיק תמים, ובגמרא עבודה זרה הנ"ל תמים בדרכיו, וברש"י עניו ושפל רוח. ולכאורה מאי ענין ענוותנותו של נח לכאן.

אך י"ל בזה עפימ"ש בספה"ק בדברי חיים פרשת אמור (ד"ה בפסוק לנפש לא יטמא בעמיו) בתוך הדברים, וז"ל: ורק בהנהגת עולם הזה יה"י נשבר לבו ואם רואה צדיקים מתנהגים בעניני הנאת העולם בהרוחה ירחיק עצמו ממותרות ויאמר מה לי לדמות לצדיקים שלא פגמו משא"כ אני וחוטא בל יתגאה, עכלה"ק עי"ש.

נמצא דהעניו אינו מדמה עצמו לצדיקים לעשות כמותם להתנהג בהרחבה. וזהו ענין ענותנותו של נח, תמים במעשיו עניו ושפל רוח, דכיון שהי' עניו ע"כ לא הלך אחר המותרות רק את האלקים התהלך נח.

ועפ"י יש לפרש דברי בעל הטורים את האלקים התהלך נח ס"ת חכ"ם, דהנה מובא בספה"ק דודאים בשדה (פרשת וילך, עמוד רפ"א) לפרש (הושע י"ד ד') ולא נאמר עוד אלקינו למעשה ידינו כי בך ירוחם יתום. וזה לשון קדשו:

"פ"י כי יש בני אדם שסוברים שעושים משא ומתן או בעלי מלאכות ומרויחים הרבה ממון ואינם נותנים אל לבם כי הכל מהשי"ת רק סוברים כי כוחם ועוצם ידם עשו חיל, זה נקרא עבודה זרה שאומר שמשא ומתן זה נותן לו פרנסה, או מלאכה זו נותן לו פרנסה ושפע, עושה ח"ו אלהות לדבר זה, כי האמת צריך האדם לתלות הכל בהשגחת הבורא ב"ה, והמלאכה והמו"מ הוא שליחות הברכה והשפע מהבורא ברוך הוא. וז"ש ולא נאמר עוד אלקינו למעשה ידינו, רצונו לומר שלא נאמר עוד שח"ו מעשינו ידינו הם המו"מ ומלאכות הם ח"ו אלקינו כנ"ל, רק נתלה הכל בהשגחת השי"ת, והראיה אשר בך ירוחם יתום כי הבעל מו"מ ובעל מלאכה יכול לטעות כנ"ל, וכן מי שנותן מתנה וצדקה לחבירו יכול המקבל לטעות שזה בא מחמת שהנותן אוהב אותו, או אהב את אביו, ומחמת אהבת אביו נותן לו, אבל אם אנו רואים יתום בא לכאן ואין לו לאכול, ובא איש אחד וריחם עליו ולקח אותו לביתו ועשה עמו טובות, יש לחקור הלא אין שום טעם על מה שריחם האיש הזה על היתום, רק האמת שהבעל הרחמים יתברך נתן בלב האיש רחמנות שירחם על היתום, נמצא מוכח שטובה זו בא מהשגחת השי"ת בלי שום סיבה, כמו כן כל הסיבות אינם מועילים, רק הכל הוא מהשגחת השם יתברך", עכדה"ק.

ועפ"י יתבאר מ"ש את האלקים התהלך נח ס"ת חכ"ם, שנח הבין בחכמתו שכל מה שיש לו הוא מהקב"ה, וע"כ הסתפק במועט.

ויש לומר עוד במ"ש את האלקים התהלך נח, ודקדקנו מדוע אמר השם של מדת הדין, אלקיים.

ויתבאר בעז"ה דהנה ידוע מ"ש התוסי' יום טוב (ברכות פרק ז' משנה ג') בעשרה אומר נברך לאלקינו וכו', ויש עוד שינוי בנוסחי אלו הברכות זו מזו, דבברכת הזימון תקנו אלקינו (פ"י שאומרים בברכת המזון נברך לאלקינו), ובברכת התורה ה' (ברכו את ה' המבורך). אמנם זה מבואר כי "המזון הדין נותן לכלכל את ברואיו, ולפיכך תקנו זה השם שהוא מדת הדין והוראתו אלקות ואדנות, אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו, כדאמר (ישעיה מ"ב) למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, כי איזה שורת הדין הנותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים, והרי לא עשה כן לכל עובדי כוכבים שהם גם כן ברואיו, ולפיכך תקנו בברכת תורה שם זה שהוא מדת הרחמים", עכ"ל.

וזהו את האלקיים התהלך נח, דנח האמין בזה שמדת הדין נותנת שצריך הקב"ה לפרנס ולכלכל את ברואיו, דהרי בראם וצריך לזונם, ועי"ז הסתפק תמיד במועט. וזהו **את האלקים התהלך נח**, פ"י דנח התהלך במחשבה שגם מכת מדת הדין מגיע לאדם פרנסתו, ועי"כ הסתפק במועט, ולא שם ידו בממון אחרים ח"ו.

וי"ל דזהו ג"כ מה שפתח הכתוב אלה **תולדות נח**, דלכאורה הול"ל אלה שני חיי נח וכדומה, ולמה אמר תולדות נח, אך להנ"ל י"ל שנח הסתכל תמיד על לידתו, דאחז"ל נולד בן זכר ככרו עמו, והיינו שהקב"ה קצב עבורו תיכף בעת לידתו סכום מזונותיו כמה שיהי' לו, ועי"ז בא לידי מדה זו להסתפק במועט. ועי"כ אמר הכתוב לשון אלה **תולדות נח**, ודו"ק.

ועד"ז יש לומר עוד מ"ש תמים במעשיו עניו ושפל רוח, פ"י עפימ"ש בספה"ק ברית אברם (פרשת פקודי) על פסוק ככר לאדן וז"ל, אפשר לומר על דרך רמז, ע"ד דאיתא בגמרא (שבת ל"ג ע"א) סימן לגסות עניות, כי המתגאה נכשל באשת איש, ונואף אשה חסר לחם, אבל מי שהוא עניו שהכל דשין

עליו כמו על אדן של הפתח, זה יכול להיות לו ככר לחם. וזהו שאמר ככר לאדן, פי' למי ראוי שיהיה לו ככר לחם, לאדן, פי' למי שמשים עצמו כאדן הפתח שהכל דשין עליו ולא למי שמתגאה את עצמו כנ"ל. וכמו שאמר הכתוב (משלי י"ג) טוב נקלה ועבד לו ממתכב"ד ואז הוא נכשל בא"א ח"ו, ואז הוא חס"ר לח"ס כנ"ל, עכדה"ק.

ועפי"ז נבין דעי"כ הזכיר הכתוב כאן שנה הי' עניו ושפל רוח, דזהו גופא טעם לשבח על מה שלא הוצרך לגזול, דהרי העניו יש לו ככר לחם ואינו צריך ממון של אחרים, וכנ"ל.

ועפי"ז יתורץ שפיר קושיא ז', שהקשינו דאם השחיתו כל כך שעבדו ע"ז ועברו על איסור זנות, א"כ מדוע נחתם גזר דינם דוקא על הגזל.

אך להני"ל דעי"י הגזל באים לידי כך שהבנים הולכים ג"כ בדרכים עקלקלות רח"ל, ע"כ שפיר אמר דלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, כי זהו גרם להם אח"כ שיבואו לעבור עבירות חמורות כמו ע"ז ועריות רח"ל.

ויתבאר עוד דהנה האדם צריך לתקן תמיד עבירה ראשונה שפגם, והוא עיקר התשובה, כמו שכתב בספה"ק דברי חיים לשבת שובה, וז"ל: "שמעתי מפי מורי הקדוש (הרה"ק ר"נ מראפשיץ זי"ע) בשם אדמ"ו מו"ה אלימלך זצ"ל, **שצריך אדם לשוב בתשובה עד העבירה הראשונה שעשה מעודו**, כי איך אדם מישראל יעשה עבירה, ומסתמא גרם לו עבירה אחרת, כי עבירה גוררת עבירה (אבות פ"ד מ"ב). ומסתמא עשה מקודם עבירה קלה שגרם להחמורה, אך גם הקלה אי אפשר מבלתי יבוא על איזה כשלון בשוגג, אך גם זה אי אפשר לבא לנפש הישראלית כמאמר הכתוב (ויקרא ד', ב') נפש כי תחטא, ומפורש בזה"ק (ויקרא י"ג, ב') דהתורה הקדושה מתמיה האידך בא לנפש הקדוש לחטוא, והכלל אמר מורי ר"א ז"ל הני"ל, דכל כך עשה תשובה גם על מה שעשה בעודו עולל מוטל על שדי אמו וטפח על דדיה, גם על זה עשה לו סיגופים, עכלה"ק.

וכן מביא שם בדברי חיים (פ' תבוא) וזל"ק: וכמו שאמרו עליו זצלה"ה שעשה תשובה ושרף ידיו על אשר ידו הכה על שדי אמו בהיותו יונק, עיי"ש.

ובספה"ק מאור ושמש (פרשת מסעי, ד"ה וידבר ה' וגו' שש ערי מקלט) כתב וזל"ק: שמעתי מאדמו"ר הרב בוצינא קדישא איש אלקי מו"ה אלימלך זצוק"ל, שעשה תשובה על חטאת ימי הנעורים וגם על מה שחטא בהיותו בבטן אמו וציער אותה, עכלה"ק. (ועיין בספה"ק באר משה להרה"ק מקאזניץ זצ"ל, לראש חודש, דף קנ"ב ע"ג).

ועפ"י מובן מה שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, דהיא היתה עבירה הראשונה שעברו, וגרמה להם לעבור אח"כ עבירות חמורות אחרות, דעבירה גוררת עבירה, אך מכיון דגזל היתה עבירה הראשונה, והיא העיקר, ע"כ לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

ומיושב בזה מדוע גם ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו, דכיון שגזלו אחד מחבירו, לא ביררו את הטוב מהרע ונשאר הפגם בארץ, ע"כ נתקלקלה הארץ ג"כ.

רואים אנו מפרשה זו גודל הנחיצות של מדת הסתפקות במועט, שלא ללכת אחר תאוות הלב וחמדת המותרות, רק שיקויים בנו אלה תולדות נח, שכולנו נהיי' ראויים להיקרא תולדות נח, ע"י שלא נגזול ולא נחמוס ולא ניגע אחד במה ששייך לחבירו, ועיי"ז יתנהגו בנינו בדרך הטוב והישר עד ביאת גוא"צ בב"א.

פרשת נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. ויולד נח וגו' ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס, וירא א' את הארץ והנה נשחתה וגו' ויאמר א' לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ. עשה לך תיבת עצי גופר קנים תעשה את התיבה וכפרת אותה מבית ומבחוץ בכופר (ו, ט-יג)

הנה יש כמה דקדוקים במקראות אלה.

ברש"י הואיל והזכירו וכו' דבר אחר למד שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

עוד כתב רש"י בדורותיו, יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כל שכן אילו היה בדור צדיקים הי' צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

(א) והקשו המפרשים על הדורשים לגנאי, דכיון שאפשר לדרשו לשבח ולזכותו, למה ידרשוהו לגנאי, ובפרט שהתורה"ק העידה עליו צדיק תמים. וביותר קשה לשון רש"י ז"ל לא היה נחשב לכלום, איך אפשר לומר דלא היו נחשבים לכלום כל צדקותיו ומעשיו הטובים, ואף אם לא היה נחשב כמו אברהם אבינו, אבל ודאי דלא יתכן לומר שלא היה נחשב לכלום.

(ב) גם צ"ב איך אפשר לדמות מדור אחד לדור אחר, הלא בדורו של אברהם היו כבר הרבה צדיקים, כמו שם ואנשי ביתו של אברהם, שהתנהגו בדרכיו, וגם היתה לו ישיבה כמאז"ל מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם וכו' (יומא כ"ח ע"ב), ומהו הראי' לדורו של נח שהיו כולם רשעים.

במדרש רבה (פ"ל, ג') אלה, א"ר אבהו בכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, כאן שנאמר אלה פסל את הראשונים דור המבול.

ג) וכבר הקשינו, דאם בא הכתוב לפסול את דור המבול הי"ל לכתוב תיבת אלה גבי דור המבול, בפסוקים ותשחת הארץ וגו', ולמה הזכיר זה אצל מעשיו הטובים של נח, ובפרט לפימ"ש רש"י ז"ל הואיל והזכירו סיפר בשבחו שנאמר זכר צדיק לברכה וכו', א"כ הי"ל לומר אצל נח רק דברים של שבח, ולא להזכיר גנאי של דור המבול אצל שבחו של נח, וצ"ב.

ד) ובאור החיים הקדוש הקשה דהלא כל מקום שנאמר אלה פוסל את הראשונים, וכאן אין מקום לומר שנתכוון הכתוב לפסול דורו, שלא היה צריך להודיע זה שכבר נפסלו ונחתמו למחות.

ה) עוד דרש במדרש ענין כפל הלשון נח נח ב' פעמים, ואנן נימא בה מילתא חדתא ג"כ בביאור כפל הלשון נח נח.

ו) גם דקדקו המפרשים באומרו בדורותיו לשון רבים, דהול"ל בדורו, כמ"ש להלן כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, ומדוע אמר הפסוק לשון רבים, בדורותיו.

בפסוק כי מלאה הארץ חמס מפניהם, פירש"י ז"ל (והוא מגמרא סנהדרין דף ק"ח) לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל.

ז) והקשה המזרחי דלכאורה זה סותר מ"ש רש"י לעיל על פסוק קץ כל בשר וגו' כל מקום שאתה מוצא זנות ועבודה זרה וכו' דמשמע דהגזירה היתה בשביל זנות ועבודה זרה ולא בשביל הגזל, וכמו כן קשו קראי אהדדי דכתיב וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר וגו', ויאמר אלקים קץ כל בשר וגו' אלמא דמפני הזנות היתה הגזירה, וכתיב קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס, אלמא דמפני החמס היתה הגזירה.

בפסוק עשה לך תיבת עצי גופר וגו' בכופר פירש"י זפת בלשון ארמי. ומצינו בגמרא כופרא. בתיבתו של משה על ידי

שהיו המים תשים דיה בחומר מבפנים וזפת מבחוץ, ועוד כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת, אבל כאן מפני חוזק המים זפתה מבית ומחוץ, ע"כ.

ח) וצ"ב בדברי רש"י ז"ל דבאמת מה נשתנה משה מנח, אף אם מפני חוזק המים הי' צריך לזפות את התיבה מבית ומחוץ, אבל מ"מ הרי נח ג"כ צדיק היה ומדוע הוצרך להריח ריח רע של זפת, והלא הרבה דרכים למקום, ואם הקב"ה רצה להציל את נח ממי המבול, הי' יכול לעשות את התיבה באופן שלא יכנסו לתוכו מי המבול.

במדרש רבה פרשה זו (פ"ל ס"י) ר' יהודה ור' נחמיה, ר' יהודה אמר משל לשר שהיו לו שני בנים, אחד גדול ואחד קטן, אמר לקטן הלך עמי ואמר לגדול בא והלך לפני. כך אברהם שהיה כחו יפה (בראשית י"ז) התהלך לפני והיה תמים, אבל נח שהיה כחו רע את האלקים התהלך נח.

ט) ודברי המדרש צריכים ביאור, דבשלמא אברהם היה כחו יפה מובן, דהלא צדיק היה, אבל מדוע דרש ר' יהודה על נח לשון גנאי כזה, שהיה "כחו רע", ובפרט שהתורה הקדושה מעידה עליו איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח.

ו) גם צ"ב הלשון "כחו רע", איזה כח שייך בזה.

ואפשר לומר בישוב כל הדקדוקים, דהנה ידוע מהאריז"ל בשער הפסוקים (פרשת בראשית סימן ו') וזלה"ק: "ודע כי נח היה משה, ולא רצה להתפלל על דורו כמו שאמרו חז"ל (מכילתא יתרו) על פסוק (ישעי' נ"ד, ט) כי מי נח זאת לי וגו', כי הוא גרם שיבואו מי המבול, ולכן נקראו על שמו נח נח וכו', וע"כ משה תיקן אשר עוות נח, וחזר להתפלל עליהם באמרו ואם אין מחני נא וכו' עיי"ש.

ובזוהר הק' פרשת פנחס (דף רט"ז ע"ב) איתא דמשה רבינו ע"ה היה עתיד לקבל את התורה בדור המבול, אלא בגין דהוה רשיעיא הה"ד בשגם הוא בשר, בשגם זה משה עכ"ד הזוה"ק. תזינן ג"כ דמשה היתה לו שייכות לנח,

דבאמת הי' צריך להיות בדורו ולקבל עבורם את התורה, ורק שהיו רשעים ע"כ לא קיבל אז את התורה.

ובאמת מובא הרבה בספרים הקדושים החילוק בעבודת נח לעבודת משה רבינו, וזה לשון ספה"ק קדושת לוי (בתחילת הפרשה):

"אלה תולדות נח, דהנה יש שני מיני צדיקים שעובדים את הבורא, צדיק אחד יש שעובד הבורא ברוך הוא בהתלהבות גדול והוא לעצמו ואינו מקרב הרשעים להיותם גם כן מעובדי הבורא, כמו אברהם אבינו שהיה מגייר גרים. ואיתא בכתבי הארזי"ל שעל זה נענש נח על שלא היה מוכיח הרשעים שבדורו והוצרך לגלגל במשה ומשה היה מתקן שהיה מוכיח תמיד כל ישראל. וזהו הפירוש שאמרו חז"ל טוב לשמים וטוב לברכיות, כי זה הצדיק שעובד ה' ומקרב את הרשעים ג"כ להיות עבדי ה' נקרא טוב לשמים משום שהוא עובד הבורא ב"ה, וטוב לבריות ג"כ בשביל שהוא מקרב הבריות לעבוד ה', אבל נח לא היה מקרב הבריות לעבוד ה' כנ"ל, וידוע מה שאמרו חז"ל כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו, כמו שכתוב אצל אברהם אבינו ואת הנפש אשר עשו בחרן. נמצא לפי זה דאברהם אבינו שהיה מגייר גרים הרבה לכך לא נאמר אצל אברהם אלה תולדות כמו שנאמר אצל נח, משום שלא היה לו תולדות רק מה שאמר הכתוב ויולד נח שלשה בנים את שם וכו' ולא יותר כנ"ל. והטעם את האלקים הלהלך נח, ר"ל רק את האלקים היה מתהלך נח, נח לבדו היה עובד הבורא ב"ה אבל לא היה מתהלך עם הבריות לקרבם להיות מעובדי הבורא ברוך הוא, לכן נאמר שוב ויולד נח רק שלשה בנים את שם וכו' ושייך שפיר אלה תולדות נח", עכ"ל הקדושת לוי הנוגעים לענינינו. (עיי"ש עוד באריכות).

ואחז"ל (שבת נ"ה ע"ב) כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם נתפס על כל העולם וכו'.

ומענין התוכחה מובא בספר קרני ראם (חלק כליל תפארת שבסוף הספר) בשם היהודי הקדוש זי"ע מפרשיסחא, שפירש הפסוק בפרשתינו (ט', ו') שופך דם האדם, היינו מי שרוצה לפעול ע"י מוסר ותוכחה שיחזור למוטב ושיעמידו שיהיה אדם, וזהו "באדם", אז "דמו ישפך", יכול לבייש אותו בדברי תוכחה, כיון שיהיה לו טובה שיחזירו למוטב, אבל באם שלא יפעול בדבריו להחזירו למוטב, אז אין לבייש אותו בתוכחה ואין לשפוך דמו, עכדה"ק.

ומביא שם עוד בשם זקינו הרה"ק ר' יהושע אשר מפאריסאוו זי"ע שסיפר מעשה שהיה אצל הרבי מלובלין זי"ע, שבא לפניו איש אחד ואמר לו הרבה מוסר ותוכחה עד שביישו בדבריו, ולא היי יכול האיש להתאפק ואמר להרבי בזה הלשון: רבי, אתם מביישים אותי, והשיב לו הרבי מלובלין: אם כן צריך אני לפייס אותך, כי חשבתי שאפעול אצלך בדבר שתחזור למוטב, ועכשיו אני רואה שלא פעלתי כלום, אי"כ הייתי מבייש אותך בחנם, עכ"ל.

וכבר הארכנו בזה במאמרים להושענא רבה (בפסקא הושענא דביר המוצנע), והבאנו שם מספה"ק אור האמת (שהוא מכי"ק של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע אשר רשם לעצמו מה ששמע מפי רבו המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע, כמובא שם בהקדמה), שכתב בדף ע"ב וז"ל בקיצור עה"כ עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בס, והקשה הלא עוזבי תורה הם רשעים והשומרים הם צדיקים והול"ל רשעים יהללו רשע וצדיקים וכו'. ועוד רישא דקרא אמר לשון יחיד וסיפא דקרא אמר לשון רבים יתגרו בס, הול"ל בתרווייהו לשון אחיד.

ותי שיש תרי גווני צדיקים, יש צדיק שהוא עוסק בתורה וגמילות חסדים ומקיים כל התורה, אך הוא צדיק לעצמו ולא לאחרים, ואע"פ שהיא מצוה ממצות התורה שנאמר הוכח תוכיח, עכ"ז מגודל רכות טבעו ומזגו הטוב אינו יכול לומר לא עשית כהוגן. ויש צדיקים העומדים בפרץ ומתגרים תמיד בעושי עולה ומוכיחים ומחרפים אותם בתמידות על מעשיהם המכוערים כמ"ש בתקוממיך אתקוטט.

והנה לכת הצדיקים הבי' הכל שונאים אותם ביותר בהיות שרואים שכת הראשונים הם צדיקים ושותקים מסתמא אינם רשעים כ"כ, ומכח זה מריבים ומתגרים הכת הבי' עם הכת האי' מדוע אתם מחשים, למה לא תקנאו קנאת הי' צבאות. וזהו פי' יתגרו בס, ר"ל כת הבי' מתגרים עם הכת האי' לשם שמים שיעמדו גם כן בפרץ עמהם להלחם נגד אויבי הי'.

והנה הכת האי' מחמת רכות טבעם אינם רואים חוב הרשעים ומהפכים בזכותם ומשיבים אולי לא הי' כך כאשר מרננים עליהם, או זכות אחר, או מזכירים מדות טובות שיש להעושים הנ"ל, וזהו יהללו רשע ר"ל מחמת טבעם מהפכים בזכותם, ועוד אומרים אי אפשר להעמיד הדת על תלה, ועוד הנח להם לישראל. ומחמת כל אלו הטענות נמנעים מלהוכיח, אבל עכ"ז אעפ"י שהם צדיקים הכתוב קורא אותם עוזבי תורה, והכת הבי' נקראו שומרי תורה, עכ"ל. וכן פי' זקני הגר"א זצ"ל בביאורו על משלי על פסוק הנ"ל, עיי"ש.

ובדברי תורה לפרשת מטות הרחבנו ג"כ את הדיבור בזה, בביאור הפסוק וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמור זה הדבר אשר צוה הי', בהקדם מה דאיתא בתיקונים (תיקון ס"ט דף קי"ב רע"א) אשר **אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא, בכל צדיק וחכם דמתעסק באורייתא**, ואיתא בס' תניא קדישא (פמ"ב), שבכל דוד ודור יורדין ניצוצין מנשמת משרע"ה ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה ללמד דעת את העם כו'. וכמרומוז גם בש"ס בכ"מ (שבת ק"א ע"ב, סוכה ל"ט ע"א, ביצה ל"ח ע"ב, חולין צ"ג) שאמרו על התנאים והאמוראים "משה שפיר קאמרת". ופירש"י בסוכה שם, משה - גדול הדור. ובמסורת הש"ס שם ציין למ"ש רש"י בשבת דף ק"א, משה שפיר קאמר - כלומר רבינו בדורו כמשה בדורו, עיי"ש. והיינו דלכל ת"ח ומנהיג בכל דור ודור יש בו ניצוץ של משה רעיא מהימנא ע"ה.

וכתבו שם שע"י הרועה נאמן שבכל דור, בחינת משה שבדור, על ידו פועל משה רבינו ע"ה באנשי הדור. שיקיימו

את מצוות ה' בכלל, ושיקיימו אותם בבחינה ומדריגה שמשה רצה שייקמו אותם.

והנה התורה היא נצחית ותמידית, וזהו **וידבר משה אל ראשי המטות**, היינו אשר משה רבינו ע"ה דיבר אל ראשי המטות שבדורו, וכן חכמי הדור, שהם אתפשטותא דמשה בכל דור ודור מדברים **לבני ישראל** שבדורם, **לאמר** לדורות אחריהם, **זה הדבר אשר צוה ה'**, שיקיימו את מצוות ה' באופן כזה שמשה רבינו ע"ה מלמדם לקיימם, היינו באופן ובבחינת שהוא מראה להם ("מראה באצבעו ואומר זה"), היינו בבחינתו כפי שמשה רבינו ע"ה רצה לקיימם.

ובאמת איכא פלוגתא דרבוותא בזה אם נח הוכיח את בני דורו או לא, יש אומרים שהוכיחם אבל לא נתקבלו דבריו על לבותיהם, ויש אומרים שלא הוכיחם כלל וכלל רק הלך לדרכו, וכמו שמשמע בקדושת לוי הנ"ל, ויש אומרים שהוכיחם רק על העבירות הקלות ולא החמורות!¹

¹ הנה מסנהדרין (דף ק"ח ע"א) משמע דנח היה מוכיח את בני דורו, ואמר להם שיעשו תשובה, ואם לאו יביא הקב"ה עליהם את המבול. אמנם במדרש משמע דלא הוכיח את בני דורו.

וביפה תואר כתב דבהא מילתא פליגי ר' יהודה ור' נחמיה במדרש.

ובאמת י"ל (כמו שהבאנו ג"כ בפנים) דנח הוכיחם על ע"ז, ולא על גזל, או להיפך.

ועוד י"ל שהוכיחם, אבל לא הוכיחם עפ"י השיעור שנתנו חז"ל במסכת ערכין (דף טז.) דאיתא שם פלוגתא דרב ושמואל ור' יוחנן, לרב עד כדי הכאה, לשמואל עד כדי קללה, לר' יוחנן עד כדי נזיפה. ועוד דכתיב בתורה הוכח תוכיח ואחז"ל עד מאה פעמים, ואפשר שלא הוכיח כ"כ כדי לצאת ידי חובתו.

וי"ל דהוא ענין אחד עם המ"ד שלא התפלל עליהם, ע"ד דאיתא בגמרא (ברכות דף י" ע"א) הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דרבי מאיר והוו קא מצערו ליה טובא, הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עלויהו כי היכי דלימותו אמרה ליה ברוריא דביתוהו מאי דעתך משום דכתיב (תהלים ק"ד) יתמו חטאים, מי כתיב חוטאים חטאים כתיב. ועוד שפיל לסיפיה דקרא, ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם, אלא בעי רחמי עלויהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם, בעי רחמי עלויהו והדרו בתשובה, ע"כ.

ומרן החתם סופר זצ"ל דרך ג"כ בדרכו של הקדושת לוי הנ"ל, שלא הי' נח מוכיח את בני דורו, וכמ"ש בחתם סופר (בפרשתו) (עמוד כ"ב) לפרש אמרם ז"ל (בראשית רבה פכ"ח סי"ט) כי נחמתי כי עשיתים ונח, שאפילו נח שנשתייר מהם לא היה כדאי, אלא שמצא חן בעיני ה'. ולכאורה יפלא והלא הכתוב מעיד עליו נח איש צדיק תמים היה.

ומבאר החתם סופר כי חטאו של נח היה על שהיה נח לשמים וגם לבריות, ובאותו הדור שהיו רשעים בעלי חמס וגזל היה מצוה להתאכזר עליהם, וזה מבואר בלשון הכתוב, אחר שאמר ב' דברים אחד לרע ואחד לטוב, היינו נחמתי כי עשיתים ונח, שגם על נח ניחם, וחזר ואמר לטוב שמצא נח חן בעיני ה', על זה מפרש עתה אלה קורותיו של נח הנזכר, איש צדיק תמים היה בדורותיו, עם אנשי דורותיו הרעים האלו היה מתנהג בצדק ותמים, וזה לא יתכן, ומשום כן נחמתי כי עשיתים ונח, ומה שמצא חן בעיני ה', הוא משום את האלקים התהלך נח, ועל זה נאמר בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, כי לכאורה הרבה ריוח והצללה לפני הקב"ה ולא היה צורך להסגיר נח בתוך התיבה, אלא שנח ובניו היו בעונש במה שהיו אוסרים בבית הכלא הזה בתיבה, ונצטערו בה בלי ספק, וזה בא לו על שהצטדק עם אנשי דורו הרשעים, והיינו דאמר ליה הקב"ה בא אל התיבה, ומאי טעמא לעונש הזה עליך, כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה, ר"ל שהיה מצטדק עם אנשי הדור הרע הזה, עכת"ד של החתם סופר.

ולפ"י י"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דיתפלל עליהם שיחזרו בתשובה, ובזה ג"כ יכול לקיים חלק ממצות תוכחה, ודו"ק.

ודבר זה מצינו במשה רבינו ע"ה, שמסר נפשו בתפילה להשי"ת ואמר ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, וכמו שהבאנו בפנים בשם האריז"ל דמשה היה נשמת נח, ובזה שאמר **מחני נא** תיקן את מה שנאמר אצל נח **וימח** את כל היקום, על שלא הוכיח נח את בני דורו, ודו"ק.

ובזה יתבאר הכתוב, אלה תולדות נח, וברש"י עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. והכוונה לפי הנ"ל, דהנה במשה נאמר "אלה" הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, וזהו שאמר כאן הפסוק, "אלה" תולדות נח - עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, דעיקר תולדותיהם של צדיקים הוא "מעשים" טובים, מה שהם עושים ו"מעשים" שגם אחרים יעסקו בתורה ובעבודת השם, ואינם נסוגים אחור מלהוכיחם על זה, וזו היתה דרכו של משה רבינו ע"ה שנאמר בו "אלה" הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, שהוכיח את ישראל שילכו בדרכי ה'.

ובאמת ידוע מהאריז"ל שדורו של משה, אשר יצאו ממצרים, היו גלגולים מדורות הקודמים, וכמו שכתב בספה"ק שער הפסוקים (פרשת שמות) דנשמות שבדור המבול היו כולם נשמות עליונות קדושות מבחינת הדעת, ונתערבו בקליפות ע"י חטא אדם הראשון, וצריכות גלגולים רבים לצרפם וללבנם עד תום חלאתם מהם וכו'. והנה התחלת גלגולם היה בדור המבול, ולהיותם משורש המר ההוא, שיצאו ע"י השחתת זרע של אדם הראשון, לכן היו מורדים וכופרים בהשי"ת, ועיקר חטאם היה וכו' אח"כ נתגלגלו פעם ב' בדור הפלגה, וגם הם הרעו כאבותם וכו', אחר כך נתגלגלו פעם שלישית באנשי סדום, ולכן נאמר בהם ואנשי סדום רעים וחטאים לד' מאוד וכו', ואז חזרו להתגלגל פעם רביעי במצרים, בבני ישראל שהיו נולדים אז בדור הגלות ההוא, ואז התחילו ליתקן, והיו מתבררים והולכים בגלות מצרים עד שיצאו ישראל ממצרים, עכלה"ק.

ונמצא לפי דרכינו, דבזה שמשה דיבר אל כל ישראל דברי כבושין, תיקן ממילא מה שלא תיקן נח, כי בני ישראל שיצאו ממצרים היו גלגולי נשמות דור המבול, ומשה הי' גלגול נשמת נח, ובזה תיקן את מה שלא הוכיח נח את בני דורו, ודו"ק.

וע"כ יתייחסו שפיר דיבוריו של משה לתקן נשמות ישראל, על חשבוננו של נח כיון שנשמתם משורש אחד, וע"י

שהוכיח משה את ישראל תיקן ממילא את נשמתו הקודמת שהיתה בנח.

ועפ"י יתבאר לן ג"כ סמיכות הכתובים, דבסוף פרשת בראשית נאמר ונח מצא חן בעיני ה'. דלכאורה איך מצא חן בעיני ה', הלא הי' צריך להוכיח את בני דורו ולא הוכיחם כראוי, על זה בא הכתוב בריש בפרשתן כמתרץ ואומר "אלה" תולדות נח, דבזה שהוכיח משה את ישראל, כאמור "אלה" הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, בזה ממילא נחשבו לתולדות נח ג"כ, וזהו גרס ממילא "צדיק תמים היה בדורותיו", שהיתה עליה גם לדורו של נח, שנתקנו כולם באותו הדור שיצא ממצרים, ע"י שמשה הוכיחם והדריכם בדרך התורה.

ומוכן ממילא מדוע אמר הכתוב "בדורותיו" לשון רבים (ולא אמר בדורו - קושיא ו'). דע"י שמשה תיקן את בני דורו, תיקן בזה ג"כ את דורו של נח, וע"י נתתקן ג"כ דור הפלגה כדברי האריז"ל דנתגלגלו בדור אחר דור עד שיצאו מכור הברזל ממצרים.

ובזה אפשר לפרש מדרש פליאה (מובא בספר ראשית ביכורים) ונח מצא חן בזכות אלה תולדות נח זה משה ע"כ. וצ"ב הלא בפשטות סובב הכתוב על דורו ולא על דורו של משה.

אך להאמור מוכן שפיר, דאף שנח בפני עצמו היה צדיק אבל כיון שלא הוכיח את אנשי דורו כראוי ע"כ מצא חן רק בזכות "אלה" תולדות נח זה משה, דרק ע"י שמשה הוכיח את ישראל ב"אלה הדברים", ע"י נתעלה גם נח ובני דורו, וכאמור למעלה.

ובזה יתיישב מ"ש רש"י ז"ל בדורותיו, יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כל שכן אילו היה בדור צדיקים הי' צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

והבאנו (קושיא אי') קושיית המפרשים על הדורשים לגנאי, דכיון שאפשר לדרשו לשבח ולזכותו, למה ידרשוהו לגנאי, ובפרט שהתוה"ק העידה עליו שהי' צדיק תמים.

אך י"ל דהדורשים לגנאי כוונתם על מה שלא הוכיח את בני דורו כראוי, ואף שבאמת הי' צדיק תמים, אך לא די בכך במה שהוא עצמו הי' צדיק תמים, וכדמצינו באמת דעיקר שלימותו נעשה כשמשה הוכיח את בני דורו, וזה נשלם גם נח בצדקתו וכנ"ל.

ועפ"י יובן ג"כ לשון רש"י דאילו היה בדורו של אברהם "לא היה נחשב לכלום", דאין הכוונה דנח לא הי' נחשב לכלום, רק מה שנח לא הוכיח את בני דורו, זה "לא היה נחשב לכלום", כי בדורו של אברהם הורגלו כל האנשים לעבודה כזו של תוכחה לאנשי הדור, כי אברהם אבינו ע"ה הוכיחם בשבט מוסר ולא הרפה מהם כמבואר בפסוקים ובמדרשים, וע"כ אמרו שאילו היה בדורו של אברהם "לא היה נחשב לכלום", פ"י עבודתו של נח שלא הוכיח את בני דורו, זה לא הי' נחשב לכלום, אבל איה"נ שנח בפני עצמו הי' עומד בצדקו והי' חשוב, אבל עבודתו שהיתה רק לעצמו, זה הי' נחשב כעין פגם בדורו של אברהם.

ובזה יתבארו דברי ר' אבהו במדרש, בכל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, כאן שנאמר אלה פסל את הראשונים דור המבול.

והקשינו (קושיא ג'), דאם בא הכתוב לפסול את דור המבול הי"ל לכתוב תיבת אלה גבי דור המבול, בפסוקים ותשחת הארץ וגו', ולמה הזכיר זה אצל מעשיו הטובים של נח, ואצל נח הי"ל לומר דברי שבת, ולא להזכיר גנאי של דור המבול אצל שבחו של נח, וצ"ב.

אך להנ"ל יובן שפיר, דענין אלה פוסל את הראשונים בא לפסול את עבודתו של נח שהי' בדורות הראשונים, נגד עבודתו של משה שהי' בדור אחרון יותר, דמשה הוכיח את ישראל בשבט מוסר משא"כ נח, וזה אלה פוסל את הראשונים האמור גבי נח דייקא, דאף שהי' צדיק מ"מ נחשב

אצלו, לגודל צדקתו, כחסרון כל דהוא מה שלא הוכיח את בני דורו כמו שעשה משה, וזהו ענין אלה פוסל את הראשונים.

ומיושב ג"כ קושיית האור החיים הקי' (קושיא ד') שהקשה דכאן אין מקום לומר שנתכוון הכתוב לפסול דורו, שלא היה צריך להודיע זה שכבר נפסלו ונחתמו למחות. אך להאמור מובן שפיר, דבאמת אין כוונת הכתוב לפסול דורו, דזה מפורש בפסוקי הפרשה, רק הכוונה לפסול עבודתו של נח שעבד רק לעצמו, ולא עבד על בני דורו לתקנם שיעזבו דרכם הרעה וידבקו א"ע בהקב"ה.

ועפ"י יש לבאר כפל הלשון נח נח ב' פעמים, די"ל דתיבות "אלה תולדות נח", קאי על נח בעצמו, אלה פוסל את הראשונים, שבא הכתוב לפסול במקצת את עבודתו שלא הוכיח את בני דורו, "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" קאי על נשמת נח שנתגלגלה במשה רבינו ע"ה, דהוא באמת תיקן את בני דורו והנהיגם ארבעים שנה במדבר על דרך התורה והיראה, ואת משה שייך שפיר לכנותו "צדיק תמים היה בדורותיו", כנ"ל דבזה תיקן משה רבינו ע"ה את נשמת נח וגם את נשמות בני דורו, וזהו ענין נח נח ב' פעמים, דהראשון קאי על נח בעצמו, והשני קאי על משה שהיתה בו נשמת נח, והבן.

ויש לומר באופן אחר קצת בכוונת הכתוב עפ"י דרכינו, דהטעם שנח בעצמו לא הוכיח את בני דורו היתה משום "צדיק תמים היה בדורותיו", שהסתכל בתמימות על בני דורו, כמש"כ החתם סופר הנ"ל דנח הי' טוב לשמים וטוב לבריות, ולא התאכזר על בני דורו, וזהו "צדיק תמים היה בדורותיו", שהתנהג בתמימות לגבי בני דורו.

ואפשר לומר דזהו ג"כ מ"ש הכתוב את האלקים התהלך נח, אמר שם אלקים שהוא מדת הדין, והכוונה, דכיון שנח לא הוכיח את בני דורו רק התהלך תמיד עם הקב"ה, ע"כ באה מדת הדין משם אלקים על בני דורו, ונחתם גזר דינם על הגזל.

ובזה יתבארו היטב דברי רש"י על על פסוק בכופר, זפת בלשון ארמי וכו', בתיבתו של משה על ידי שהיו המים תשים דיה בחומר מבפנים וזפת מבחוץ, ועוד כדי שלא יריח אותו צדיק ריח רע של זפת, אבל כאן מפני חוזק המים זפתה מבית ומחוץ, ע"כ.

והקשינו (קושיא ח') דמה נשתנה משה מנת, הלא מ"מ גם נח צדיק היה, ומדוע הוצרך להריח ריח רע של זפת, והלא הרבה דרכים ישנם למקום, ואם הקב"ה רצה להציל את נח ממי המבול, הי' יכול לעשות את התיבה באופן שלא יכנסו לתוכו מי המבול, ולמה הוצרך להריח ריח רע של זפת.

אך י"ל עפ"י הידוע מספרים הקדושים שהרשעים בחטאותיהם גורמים טומאה וזוהמא בכל העולם כולו, עד שגם המלאכים הקדושים בורחים מריח רע שנעשה על ידי העבירות, משא"כ מכח מעשים טובים יש ריח טוב, כמאמז"ל עתידין בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון. וזהו האמור גבי מלכא משיח "והריחו ביראת ה'", דכיון שכל העולם יתעלה לעתיד לבוא בביאת המשיח ומלאה הארץ דעה את ה', ולא יחטאו עוד, ממילא יהי ריח טוב בעולם ויתקיים הפסוק "והריחו", שיהי אפשר למשיח להריח, והטעם כי "ביראת ה'", שכל בני האדם יתיראו אז מהקב"ה, ויהי ריח טוב בעולם, ע"כ שפיר יוכל מלך המשיח להריח את בני האדם ביראת ה', ואכמ"ל.

ועיין דברים נוראים בספה"ק באר מים חיים (פרשת וישב, דף ע' ע"ב) שכתב באמצע דבריו, "כי בכל מקום שיש שם קצת ניזנוד חטא שורה שם הסטרא אחרא והרע המטונף והמלוכלך כצואה ממש, כמאמר חז"ל כל העובר עבירה אחת מלפפתו ומוליכתו ליום הדין, ר"א אומר קשורה בו ככלב" וכו' עיי"ש. ומשמע ג"כ מדבריו דבמקום החטא רח"ל הרי מריח שם ריח רע כמו של צואה, וד"ל.

וי"ל דזה הי' ענין הריח רע של זפת שבתבת נח, דכיון שנח לא הי' מוכיח את בני דורו, ע"כ רצה הקב"ה להזכירו דמזה שחטאו אנשי דורו (והוא לא תיקן אותם כל צרכם) נעשה

ריח רע בעולם, עד כדי כך דזה גורם פגם גם בתיבת נח, מכח מעשיהם הרעים של אנשי דורו אשר לא הוכיחם. משא"כ במשה היה גלוי וידוע לפני הקב"ה דבאמת יוכיח משה את בני דורו, ולא יתן להם ללכת אחר מחשבתם הרעה, ויבטל את הריח רע בעולם, וא"כ שפיר מגיע למשה שלא יריח ריח רע בתיבתו כשנולד, דהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, ודו"ק.

ועפ"י אפשר לבאר מאמה"כ אצל לידת משה (שמות ב', ב') ותרא אותו כי טוב הוא וגו', ופירש"י כשנולד נתמלא הבית כולו אורה. ויל"פ דגם זה רמז למה שמשה הוכיח תמיד את בני דורו שיתנהגו בדרך הטובה, דהנה איתא בספה"ק מאור עינים בפרשתן על מ"ש רש"י יש מרבותינו דורשים אותו לשבת, דהנה כשהצדיק מוכיח את הדור ואינם מקבלים תוכחותיו אזי נוטל הצדיק חלק הטוב שלהם, וזהו כוונת יש דורשין אותו לגנאי, היינו שדורשין מדרגותיו לגנאי שניתוסף בו הטוב מהדור מצד מה שהוכיח בני דורו ולא רצו לקבל ממנו, עיי"ש.

אמנם כיון שמשה רבינו ע"ה הוכיח את בני דורו ודבריו נתקבלו בלבותיהם, נמצא דמשה לא לקח את חלק הטוב מהם, רק נשאר אצל בני ישראל, ואדרבה, משה רעיא מהימנא עשה ופעל כל ימיו שחלק הטוב שיש בבני ישראל יתקיים אצלם תמיד ולא ימוש מהם. וזהו שאמר הכתוב ותרא אותו "כי טוב הוא", שמשה היה טוב בעצמותו ולא הי' צריך ליקח את חלק הטוב של כל אחד מישראל, וע"ז פירש"י "שנתמלא הבית כולו אורה", פי' דאור היינו מעשיהם של צדיקים (מדרש רבה פרשת בראשית) דמכח מעשיו הטובים של משה רבינו ע"ה שהוכיח את בני דורו ונתקבלו דבריו באזניהם, היו כל בית ישראל מלאים אורה שהוא טובה, וזהו נתמלא "הבית כולו" אורה, וע"כ נקרא טוב, ודו"ק.

וכעת נבוא לתרץ קושיית המזרחי (שהזכרנו בקושיא ז') על מ"ש רש"י לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, סותר מ"ש רש"י לעיל על פסוק קץ כל בשר וגו'. כל מקום שאתה מוצא

זנות ועבודה זרה וכו' דמשמע דהגזירה היתה בשביל זנות ועבודה זרה ולא בשביל הגזל, וכמו כן קשו קראי אהדדי דכתיב וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר וגו', ויאמר אלקים קץ כל בשר וגו' אלמא דמפני הזנות היתה הגזירה, וכתיב קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס, אלמא דמפני החמס היתה הגזירה.

ואפשר לומר דבגזל נרמזו כל העבירות, ובפרט ע"ז וזנות החמורות, ויתבאר עפ"י עובדא שהי אצל הרבי ר' זושא מהאניפאלי זי"ע (מובא בספר כתבי ר' יאשע שו"ב, ועוד) דפעם התאכסן הרבי ר' זושא באיזה אכסניא, ובאו לפניו בעל הבית ואשתו שבתו רוצה להנשא לגוי רח"ל, ושידבר על לבה להטותה לדרכך הטוב.

אמנם הרבי ר' זושא לא שת לבו לדבריהם, ועסק בעבודת הקודש שלו. אחר כך בחצות הלילה, כשרצה הרבי ר' זושא לומר תיקון חצות כדרכו תמיד, לא הי יכול להוציא הגה מפיו, והי הדבר פליאה גדולה בעיניו, כי לא הורגל בזה, ואח"כ שמע כעין בת קול שקורא לו "גזלן", והי לו חלישות הדעת מזה. והרהר בדעתו שאולי אירע לו זה מפני שלא שת לבו לדברי בעה"ב ואשתו שידבר עם בתם, וקיבל על עצמו שבבוקר ידבר על לב בתו של בעה"ב להטותה לדרכך הטוב והישר, וכן עשה, ולמעשה ערך אח"כ תיקון חצות כדרכו מקדם בלי מפריע, ולמעשה חזרה בת בעה"ב בתשובה ונישאה ליהודי שומר תורה ומצוות.

אחר כמה שנים עבר הרבי ר' זושא עוד הפעם דרך אותו הכפר, והזמינוהו אנשי העיר לבוא לבחון את הילדים בחדר, והיו שם שני ילדים תאומים שמצאו חן בעיניו מאוד, כי היו אומרים את החומש במתיקות ונעימות רבה, ובחוץ עמדה אמם של ב' ילדים אלו, וצעקה מחדר החיצון אל הרבי ר' זושא הלא אנכי האשה אשר רציתי לינשא לעכו"ם רח"ל והרבי דיבר אז אתי שלא אנשא להגוי ההוא, ואלה הם בני שנולדו לי מבעלה היהודי שהוא ירא שמים. ואז הבין הרבי ר' זושא מה ששמע אז כעין בת קול "גזלן", כי במה שלא רצה לדבר עם בת בעה"ב הי בזה כעין גזילה מהקב"ה שיש

לו נחת רוח מכל ילד יהודי שלומד בחדר, ואם היתה נישאת לגוי רח"ל בודאי שהי' בזה כעין גזילת הנחת רוח מהקב"ה כביכול, ע"כ תוכן הסיפור.

נמצא מזה דכשמדבר עם חבירו ומוכיחו שיעבוד את השי"ת, עושה בזה נחת רוח להקב"ה, ואם לא איכפת לו במה שעושה חבירו יש מזה כעין גזילה ח"ו כי מחסרים בזה הנחת רוח למעלה בשמים מעבודת כל איש יהודי, ומעבודת תולדותיו שיוצאים ממנו.

ויתבאר ביותר עפימ"ש הגה"ק מוה"ר אברהם אזולאי זצ"ל (זקיננו של החיד"א זצ"ל) בספרו חסד לאברהם (מעין ד' נהר מ') בסוד התשובה, וז"ל:

"יש להקשות קושיא עצומה, איך הרשע הלך כל ימיו אחרי שרירות לבו ולבסוף נתחרט, שיהיו נמחלים לו כל עוונותיו. יש לומר כי כל שעה שהישראל חוטא ועובר על מאמר יוצרו, הקב"ה מתמלא כעס וחימה, וס"מ שמח, והכל לפי שיעור החטא ומדריגת החוטא, וכשהישראל מתחרט על מעשיו ואומר חטאת וכו', ס"מ מצטער לרוב, והקב"ה שמח שמחה גדולה, כי הדאגה שמקבל הס"מ מחרטה הזאת, היא כפלי כפלים מהשמחה ששמח בשעת העבירה, והשמחה ששמח הקב"ה בשעת החרטה, היא כפלי כפלים מהכעס שכעס הקב"ה בשעת העבירה, מפני שהחוטא בשעת החטא נחשב לפני המקום כאילו השווה ס"מ למקום ח"ו, ובשעת החרטה, כאלו הפילו עד תהום רבה, ע"כ.

העולה מדבריו הקדושים, דהאדם השב בתשובה שלימה על מה שעיוות וחטא לד', גורם שמחה רבה בשמים, ומפאת גודל השמחה מוחל הקב"ה להאדם על כל עוונותיו.

וזהו ענין הגזל, דאם אינו חוטא ח"ו ואינו שב בתשובה שלימה הרי גוזל מהקב"ה את השמחה שיש לו כשאדם מישראל מתנהג בדרך הטובה. ונמצא מזה ג"כ דבכל המצות שאין האדם מקיים, או בכל עבירה שעושה, אית בה משום גזל.

וי"ל דזהו מ"ש רש"י ז"ל לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, דאפילו אם היו להם עבירות חמורות ג"כ כמו ע"ז וזנות, מ"מ הרי בכולם אית בהו משום גזל, דגוזל מהקב"ה כביכול את השמחה והנחת רוח שיש לו כשאדם מישראל מקיים מצוה או שב בתשובה על עוונותיו, ונמצא דדא ודא אחת היא, דבכולהו אית בהו משום גזל, ודו"ק.

וע"ד הנ"ל דנח לא הוכיח את בני דורו שילכו בדרך הטוב, יתבאר שפיר המדרש (קושיא ט') ר' יהודה אמר משל לשר שהיו לו שני בנים, אחד גדול ואחד קטן, אמר לקטן הלך עמי ואמר לגדול בא והלך לפני. כך אברהם שהיה כחו יפה (בראשית י"ז) התהלך לפני והיה תמים, אבל נח שהיה כחו רע את האלקים התהלך נח. והקשינו דמדוע דרש ר' יהודה על נח לשון גנאי כזה, שהיה "כחו רע", ובפרט שהתורה הקדושה מעידה עליו איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. גם הקשינו (קושיא י') מהו הלשון "כחו" רע, האמור בנח, ו"כחו" יפה האמור באברהם.

אך להנ"ל י"ל דבאמת אין הכוונה דנח נקרא רע ח"ו, דהלא מקרא מלא דיבר הכתוב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, אלא "כחו" רע פי' מה שלא ניצל את כל כחו להשפיע על בני דורו ולדבר עמהם שישובו מדרכם הרע, זהו "כחו" הרע, דהיי' בכחו לעשות יותר ולהוכיח את בני דורו בלי פחד כלל, והוא לא עשה כן, ע"כ דריש ר' יהודה שהיה "כחו" רע. משא"כ אברהם היה "כחו" יפה, פי' מה שפעל להרבות כבוד שמים בעולם והקריא את שמו של הקב"ה אצל בני אדם, בזה הי' כחו יפה, דמה שבני דורו של אברהם עבדו את השי"ת, נחשב ל"כחו" של אברהם אבינו ע"ה.

והטעם בזה מדוע נחשב הכל ככחו של אברהם אבינו, מובן עפימ"ש זקני הגר"א זצ"ל בביאורו למשלי (פרק י"ב פסוק י"ד) וז"ל: "שלעולם יראה אדם להוכיח את חבירו על דבר שעושה לא טוב (פי' לא רק בעבירה ממש אלא גם על דבר שאינו הגון) כי אם ישמע לו ויטיב את מעשיו אז כל המצוות שיעשה הם על ידו (וגדול המעשה יותר מן העושה) יטול שכר כמו העושה עצמו, ואם לא ישמע לו אזי יטול את

הטוב ממנו, כמו שכתב האר"י ז"ל, והוא בסוד זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, והרשע נוטל חלקו בגיהנום, עכ"ל (ועיין בספר חסידים באריכות).

ולפי זה מובן מדוע אברהם הי' "כחו יפה", שקיבל שכר בעד כל מה שעשו האנשים שקירב אותם לעבודת השי"ת ע"י דברי תוכחתו, וכנ"ל.

ויש לומר עוד בדרך רמז במ"ש המדרש דאברהם הי' כחו "יפה", ולכאורה מדוע לא אמר המדרש לשון אחר של שבת, כגון טוב, או גדול, ולמה אמר דוקא "יפה". אך י"ל דטובא גניז בגוי, דטמון בזה כוונה עמוקה, וכדלהלן.

ויבואר עפ"י הידוע מהרה"ק מראפשיץ זי"ע, וכן כתב בספרו זרע קודש (פרשת וירא) וז"ל, רומז לנו הכתוב בר"ת מתיבות יושב פיתח ה'אהל היא יפ"ה, ע"ד שאמרו [רבותי] ז"ל מאי האי דאמרו אינשי כשמזווגים ומתחתנים איש ואשה אומרים שהזיווג יהי עולה יפה, ולהבין איזה מקום יהי עולה, ומאי הלשון הזה שיהי עולה יפה, ופי' כי כלל העבדות לייחד קוב"ה ושכינתו בחי יחוד שמות הוי' ואד' שהצדיקים מייחדין במעשיהם הטובים. והנה כתוב בספרים שלעתיד יהי משם הוי' אותיות יהי"ה, שהוי' תהי' יו"ד, וזה (זכריה י"ד ט') ביום ההוא יהי ה' אחד, וכו', ונמצא יהי יחוד קוב"ה [ושכינתו] יהי"ה אדניי גי' מספר יפ"ה, שהזיווג הזה של איש ואשה מעורר הזיווג העליון לקרב ביאת משיחנו, ויהי זיווג יהי"ה אדניי גימי מספר יפ"ה וכו', ועד שם היתה עבודת אברהם ליחוד הנ"ל, והפתח לזה הי' אברהם שממנו התחיל להשתלשל אומה הישראלית, עכדה"ק.

והנה מובא משמי' דהרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שאמר, שבמתן תורה הי' התחלת עמוד התורה, ובבית המקדש הי' עמוד העבודה שהוא הקרבנות, והבעל שם טוב זי"ע אחז צדיק דרכו בקודש לדורות עולם בעמוד גמילות חסדים, והוא לזכות גם את חבירו בנפש ובגוף, וזהו דרך

החסידות, לסייע לזולתו הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא, עכדה"ק.

ועפ"י פירש בספר קדושת ציון (פרשת בחוקותי) הפסוק וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. דהנה בספה"ק מגלה עמוקות (פרשת לך) כתב על אמרם ז"ל יכול יהא חותמין בכולן תלמוד לומר והי ברכה, בך חותמין. ופירש שם לפי שהאבות תיקנו הגי עמודים, אברהם אבינו ע"ה תיקן עמוד גמילות חסדים ויצחק אבינו ע"ה תיקן עמוד העבודה ויעקב אבינו ע"ה תיקן עמוד התורה. ובימות עולם היו עמודי התורה בראשונה, ובזמן האחרון יושלם עמוד גמילות חסדים, וזה בך חותמין, עיי"ש. וכתב בקדושת ציון דבזה יתבאר הכתוב וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. ודקדקו המפרשים מדוע שינה הכתוב כאן הסדר מכל מקום שכתוב אברהם בראש ואח"כ יצחק ויעקב. ועפ"י הנ"ל ניחא שפיר הסדר, יעקב בראש, ואחר כך יצחק, וחותרם את בריתי אברהם, שהוא עמוד גמילות חסדים שיושלם עד ביאת גואל צדק ב"ב, כסיום הכתוב והארץ אזכור, כי אז גאולה תהיי לארץ, וכדברי חכמינו ז"ל (שבת דף קל"ט ע"א) אין ירושלים נפדה אלא בצדקה שנאמר ושביה בצדקה, עכ"ל.

ולפ"י י"ל דזהו כוונת ר' יהודה במדרש דאברהם היה כחו "יפה", דכיון דעבודת אברהם היתה להוכיח את בני דורו ולקרבים לעבודת השי"ת, אי"כ עשה בזה ג"כ גמילות חסד עם זולתו, חוץ ממה שעשה עמהם גמילות חסד בגשמיות עשה עמהם גמילות חסד ברוחניות, ועבודתו הזו היתה כדי לקרב הגאולה, כמובא בספרים הקדושים דכל עבודת האבות כבר היתה על קוטב זה, לייחד השמות הקדושים שיהיי הגאולה השלימה כבר אז. וזהו הכוונה אברהם היה כחו "יפה", שכל עבודתו לקרב בני אדם תחת כנפי השכינה היתה על שם זה שיהיי השם "יפה" בביאת משיח צדקינו בב"א.

- 2 -

עוד יש לומר בביאור המדרש שנח היה "כחו רע", וכבר הקשינו למעלה דמהו לשון "כחו רע", ו"כחו יפה" האמור אצל אברהם אבינו ע"ה.

ב) גם יש לבאר דברי המדרש שאמר כל מקום שנאמר אלה פוסל את הראשונים דקאי על דור המבול, דקשה אם בא לפסול את דור המבול מדוע אמר כן על פסוק אלה תולדות נח.

ג) גם לבאר בדרך אפשר מדוע לא הוכיח נח את בני דורו (או למי"ד שהוכיחם, מדוע לא הוכיחם כראוי).

להלן בפרשה (ט', יח-כה) ויהיו בני נח היוצאים מן התיבה שם חס ויפת וחם הוא אבי כנען, שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ, ויחל נח איש האדמה ויטע כרם, וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה, וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ, ויקח שם ויפת וגוי' ופניהם אחורנית וערות אביהם לא ראו וגוי', ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו.

ד) יש לדקדק בלשון "שלשה אלה בני נח", לשם מה כפל הכתוב לומר כן כאן, הלא בפסוק הקודם כתיב ויהיו בנח נח היוצאים מן התיבה שם חס ויפת וגוי'.

ה) גם צ"ב לשם מה משמיענו הכתוב "ומאלה נפצה כל הארץ", הלא כתיב בפסוק הקודם שהם יצאו מן התיבה, ומובן מאליו שמהם נפצה כל הארץ.

ו) וירא חם אבי כנען את ערות אביו וגוי', צ"ב לשם מה מודיעינו הכתוב עוה"פ שחם הי' אבי כנען, הלא כתיב בפסוק י"ח וחם הוא אבי כנען, ועיין רש"י שכתב על זה וז"ל, יש מרבותינו אומרים, כנען ראה והגיד לאביו, לכך הוזכר על הדבר ונתקלל.

ז) צ"ב במאה"כ ופניהם אחורנית וערות אביהם לא ראו. מדוע הוצרך לומר ופניהם אחורנית, הי' די שיאמר וערות אביהם לא ראו, בפרט שכבר כתיב בקרא וילכו אחורנית.

ועיין גם כאן ברש"י שכתב למה נאמר פעם שניה, מלמד שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו הלכו פניהם אחורנית.

וי"ל בביאור דקדוקים אלו בהקדם מ"ש בספה"ק דגל מחנה אפרים בפרשתינו (ד"ה אלה תולדות נח), וז"ל קדשו: "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים

התהלך נח, ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפה. הנה ידוע מזוהר הקדוש (תיקוני זוהר, תיקון סט, קיג): אדם הראשון נתגלגל בנח ועדיין לא היה התיקון בשלימות עד דאיזריקו שם חם ויפת בתלת אבהן ושם ניתקן בשלימות. והנה אדם הראשון פגם בברית קודש כמאמרם ז"ל (סנהדרין לח): מושך בערלתו היה, ואיתא תמים מלמד שנולד מהול, והיינו לפי שהוא היה ראשון לתקן חטא אדם הראשון שפגם בברית קודש".

וזה מרמז הפסוק תמים היינו תמימותו של נח שבא לתקן חטא אדם הראשון היה אחר כך בדורותיו היינו בתלת אבהן כנ"ל, כי באברהם כתיב והיה תמים, יצחק עולה תמימה, ויעקב איש תם, את האלקים התהלך נח, זה היה כל הליכות נח לתקן את האלקים היינו אדם הראשון שהיה יחיד בעולמו את האלקים, ומכל מקום לא תיקן אותו בשלימות עד ויולד נח ג' בנים ונזדרקו בשם חם ויפת מפני שהיה ביניהם חם שהיה פוגם גם כן באותו בחינה", עכלה"ק של הדגל מחנה אפרים.

נמצא מדבריו הקדושים שבאמת הי' נח עובד על ענין זה לתקן פגם בר"ק של אדם הראשון, אלא שלא גמר את עבודתו, וגם לא נתקן ע"י בניו כיון שהי' ביניהם חם.

והנה ידוע מאמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לפרש המשנה (') כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, פי' שכל נגעי בני אדם שהאדם רואה בחוצה הוא רק מנגעי עצמו, יען שיש לו מאותן הנגעים ומומי בני אדם, אבל מי שהוא קדוש וטהור ואין לו בזה מאומה, אינו רואה גם אצל אחרים, עכתודה"ק.

ולפיי? יתבאר הכתוב וירא חס אבי כנען את ערות אביו, דחם ראה שאביו נח לא תיקן כראוי את מה שהי' לו לתקן בפגם הברית של אדם הראשון, וכמ"ש בדגל מחנה אפרים הנ"ל, אמנם הוא לא תלה את זה במה שהוא, חס, אינו מתנהג כראוי (כמ"ש הדגל מחנ"א בסוף דבריו) אלא "את ערות אביו", תלה את זה באביו נח, ואף אם הפגם הוא ע"י בנו, "ויגד לשני אחיו בחוץ", שתלה הפגם גם בשני אחיו, שהם מחוץ לקדושה ח"ו, אבל לא תלה את הפגם בעצמו, כי כן הוא דרך הרשעים, לתלות הפגם באחרים, ולא על עצמם.

ומיושב שפיר קושיית רשיז"ל מדוע הזכיר הכתוב עוד הפעם "חס אבי כנען", דכיון שחס הי' אבי כנען, מקור הרע, ע"כ לא הי' נח יכול לתקן את הפגם שהי' צריך צריך לתקן בחטא אדם הראשון.

והנה ידוע מ"ש בספה"ק על מה שאנו אומרים בתפילת מוסף של י"ט ור"ח, וקרב פזורנו מבין הגוים ונפוצותינו כנס מירכתי הארץ, דקאי על ניצוצות הקדושה שנתפזרו ונדחו בין הקליפות ע"י החטא הידוע, והיא סיבת הגלות כדי לקבץ ניצוצות אלו בכל מקום שנתפזרו. ופירשו בזה הפסוק (ישעי' מ"ט, ט') לאמור לאסירים צאו ולאשר בחשך הגלו, דמקרא זה קאי על הניצה"ק שנפלו לעמקי הקליפות ע"י החטא הידוע רח"ל. וזהו בחשך הגלו, דע"כ נתפזרו ישראל בגלות הדומה ללילה וחושך. (וידוע מהגה"ק בעל ישמח משה ז"י ע שהי' רגיל לומר שרואה את הניצוצות במו עיניו שצועקים ובוכים שיעלו אותם למקורם הקדוש).

וכן פירשו בספה"ק מאמר הגמרא (ז) לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים, גרים היינו ניצוצות הקדושה, דהטעם שגלו ישראל הוא כדי שיקבצו ע"י מעשיהם הטובים את הניצוצות הקדושים שנתפזרו בכל מקום ע"י החטא רח"ל.

ובספה"ק תפארת שלמה (ח"א בליקוטים, דף קנ"ח) פירש בזה מ"ש בגמרא (ב"ב דף צ"א ע"ב) אמר ר' חייא בר אבין אמר ר' יהושע בן קרחה חס ושלוס אפילו מצאו

סובין לא יצאו ואלא מפני מה נענשו שהיה להם לבקש על דורן ולא בקשו שנאמר בזעקך יצילוך קיבוציך. ופירש"י על ידי שתזעק לקבל נדחים תנצל. הנראה לרמז בזה כי ענין הגלות ידוע כי הוא רק לתיקון ולהוציא הני"ק הנפזרים ומשוקעים בין הקליפות וסטרא אחרא. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים רומז על הני"ק אשר בכח צדקתם הוציאם לחפשי ולהביאם אל גבול הקדושה. וזהו נוכל לומר גם כן מה שיצאו אלימלך ואשתו לגור בשדה מואב, גם כן רמוז על הנזכר לעיל שהלכו לללקט הני"ק הנפזרים שם. וידוע כי מעלת הצדיק יסוד עולם הוא הכולל כל הנשמות מבני ישראל, וממילא כל הני"ק הנפזרים בסטרא אחרא של עמון ומואב ממילא נקבצים ובאים אליו למקום תחנונו לבקש ממנו תיקונם על ידי תורתו ותפלתו ועבודתו בקודש בטהרה ובפרישות ואז אינו צריך לסבב ללכת ממקום לקום ללקט הני"ק. לא כן אם האדם אינו במעשה הרמה כזה ותפילתו איננו במעלה העליונה כזו שיהיו הני"ק מבקשים ממנו תפקידם, אזי הוא צריך לסבב ולהיות נודד ממקומו כדי ללקט הני"ק הנפזרים. וזה הרמז בדברי רש"י זכרונם לברכה על ידי שתזעק לקבץ נדחים, פירוש על ידי תפילתך בכוונה הרצויה והנכונה, תקבץ הנדחים הם הני"ק הנפזרים כנ"ל עכלה"ק של התפארת שלמה.

וי"ל דזהו כוונת הכתוב "שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ", דכיון דנח לא תיקן לגמרי פגם הברית של אדם הראשון, והטעם בזה כי הי" פגם בבניו שאחד מהם הי" חס וכנ"ל, ע"כ הדגיש הכתוב "שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ", דכיון דשלשה אלה בני נח, ואחד מהם חס, ע"כ נשארו הניצוצות (שנפלו לקליפות) עדיין מפוזרים ומפורדים, וע"כ נפצה כל הארץ בבחינת הגלות וכנ"ל.

ועפ"י יתורץ קושייתנו (קושיא וי) לשם מה מודיעינו הכתוב עוה"פ שחם הי" אבי כנען, הלא כתיב בפסוק י"ח וחם הוא אבי כנען, אך כיון שחם הי" אבי כנען, ע"כ ראה את "ערות אביו", פי' מה שלא גמר נח לתקן הפגם של אדם

הראשון, זה מחמת שחם היי אבי כנען, והוא ראה את זה רק כאילו היא "ערות אביו" ולא ערות עצמו, כי כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו כנ"ל מהבעש"ט.

ובזה מתורץ גם מה שהקשינו (קושיא ז') במאה"כ ופניהם אחורנית וערות אביהם לא ראו, דמדוע הוצרך לומר ופניהם אחורנית, היי די שיאמר וערות אביהם לא ראו. אך להני"ל מובן, דבאמת שם ויפת ידעו מכל זה שעל נח לתקן פגה"ב של אדה"ר, ע"כ עבדו הם ג"כ על זה, וכדברי הדגל מחנה אפרים שכל העיכוב היי רק מחמת שחם היי אחד מהם, אבל שם ויפת באמת עבדו על זה לעזור לנח לתקן הפגם, וז"ש הכתוב "ופניהם אחורנית", שהם הביטו על מה שעתיד לצאת מזה, איזה תיקון ייעשה מעבודת נח, ודא עקא שחם היי העיכוב שיהיי התיקון הגמור.

וזהו היי עבודת נח "איש האדמה ויטע כרם", דידוע מספה"ק דעבודה בעמל ויגיעה הוא לתקן הפגם, ולפי גודל הפגם כן צריך האדם להתעמל ולהתיגעות.

וע"כ כיון שנח רצה לתקן פגם הברית של אדם הראשון, ע"כ עבד באדמה ויטע כרם, כדי לתקן ע"י העמל והיגיעה את הפגם של אדם הראשון. אמנם כיון שחם בנו לא רצה לתקן מה שעליו לתקן, ע"כ ראה את ערות אביו כנ"ל, וזה היי כל העיכוב.

ולפי"ז מובן ג"כ מה שקילל נח את חם, ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיי לאחיו, דהנה בספה"ק ישמח משה (פרשת מקץ) כתב לפרש הכתוב (תהלים ק"ד, כ"א) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מא-ל-אכלם, דהנה משמע מגמרא יומא (דף ס"ט ע"ב) דיצרא דעבירה והסטרא אחרא הם כפיר ואריה, והפוגמים באות ברית קודש רח"ל מושכין ניצוצות קדושות מנשמתו לתוך הטומאה, והנבראים מהניצוצות צועקים לפני הזן ומפרנס ית"ש, שיטול מאביהם אשר בראם הפרנסה הנקצבת לו, וליתן להם די מחסורם, כי מי ביקש זאת מידו שיבראם. וזהו פירוש הפסוק, הכפירים, היינו אלו הנבראים שלא בקדושה, ונקראים כפירים, כי המה משורש

הסט"א והחיות שלהם, שואגים לטרף, שיתן להם פרנסתם. ולבקש מא-ל, אכלם, של אותם בני אדם שבראם.

ובזה פירש שם בישמח משה הכתוב ירד ירדנו בתחילה לשבור אוכל, דעל ידי חטא הנ"ל בא מיעוט השפע. והנה איתא בזוהר הק' דבשומר הברית שם שד"י מלבר, ובאינו שומר הברית ס"מ מלבר. ואם כן נחסר אצלו מספר רי"ד. וזהו כי ירד ירדנו, שהחסרנו וירדנו מנין יר"ד, בתחילה לשבור אוכל, זהו הוי ההתחלה לעכב שפע המזון, עיי"ש בישמח משה.

ולפי"ז יש לפרש מ"ש הכתוב ויחל נח "איש" האדמה, דלפי הנ"ל דעבודת נח היתה לתקן פגה"ב של אדה"ר, אשר שומר הברית שם שד"י הוא עצלו מלבר, וזהו ויחל נח "איש" האדמה, אי"ש עם הג' אותיות בגימטריא שד"י, שזו היתה עבודת נח, לתקן פגה"ב של אדם הראשון שיהי שם שד"י מלבר, ודו"ק.

וי"ל דע"כ כשראה נח שחם הוא עיקר העיכוב לתקן פגם הברית של אדם הראשון, קיללו שעבד עבדים יהי לאחיו, כי הניצוצות צועקים להקב"ה שיטול מחם את פרנסתו, כמ"ש היש"מ, וע"כ יהי עבד, דעבד לית ל"י מגרמי כלום, כי כל מה שקנה עבד קנה רבו, ע"כ קיללו ארור כנען עבד עבדים יהי לאחיו, והבן.

והנה ידוע דהחוטא בפגה"ב נקרא רע, כדכתיב (בראשית ל"ח, ז') ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'.

ולפי"ז מובן שפיר מדוע אמר המדרש על נח שהי "כחו רע", ולא אמר שהי רע בעצמו ח"ו, דבאמת נח בעצמו הי ציסי"ע ולא פגם כלל, רק שלא גמר לתקן מה שפגם אדם הראשון בפגה"ב כנ"ל.

ובוא וראה מ"ש בספה"ק באר מים חיים (פרשת מקץ, דף פ"ב ע"ד, בד"ה ותרעב כל ארץ מצרים) בתוך הדברים וזה לשונו "ואך כיון שנח צדיק יסוד עולם היה בדורו שומר הברית ובריתי היתה אתו החיים והשלום, כלומר בחינת

הברית יש אתו החיים והשלום כי הוא מקור הברכות הטובות והששפעות" וכו' עיי"ש היטב. עכ"פ רואים מזה שנח בעצמו הי' צדיק גדול, צדיק יסוד עולם שומר הברית.

ועי"כ אמר המדרש שנח הי' "כחו רע", פי' מה שלא תיקן כראוי את פגה"ב של אדה"ר זהו הי' "כחו רע", דפגה"ב נקרא רע, אך באמת נח בפני עצמו צדיק תמים היה בדורותיו.

ולפי"ז מובן מה שלא הוכיח נח את בני דורו (או שלא הוכיחם כראוי), דבספה"ק נועם אלימלך בהנהגות האדם כתב (באות א') וזל"ק: הראשון צריך האדם ללמוד גמרא ופירש"י ותוסי' ומפרשים כל אחד לפי השגתו וכו' וצריך להתפלל להש"י שיבא אל האמת כי **חטאת נעורים של האדם הראשון מסמין עיניו שלא יראה** אף שיכול לפלפל ולהגיד לאחרים דינו אבל הוא בעצמו שוכח ולא מקיימם באמת לכן צריך האדם להתחרט מאוד על עונותיו ולהתבודד עצמו קודם אור היום וכו', עיי"ש.

חזינן מדבריו הקדושים דחטא פגה"ב (שהוא החטאת נעורים) מסמין עיני האדם שלא יראה נח שצריך לתקן. ולפי זה מובן מדוע לא הוכיח נח את בני דורו (או שלא הוכיחם כראוי), כיון שלא עלתה בידו לתקן פגם הברית של אדם הראשון אף שהוא בעצמו הי' צדיק, עי"כ לא הי' יכול לראות האמת שהם הולכים בדרך עקלקלות.

ולפי זה יתבאר הכתוב אלה תולדות נח וגו', ובמדרש אלה פוסל את הראשונים, וי"ל דבאמת לא קאי על נח עצמו, דהרי הוא צדיק תמים הי' בדורותיו, רק הכוונה **אלה פוסל את הראשונים**, דעבודתו של נח לתקן פגם הראשונים, דהיינו פגם אדם הראשון, זאת לא עלתה בידו, ועי"כ אמר עי"ז **אלה פוסל את הראשונים**, ודו"ק.

ועל זה אמר הכתוב איש צדיק תמים היה **בדורותיו**, דהוא בעצמו הי' תמים בדורותיו, ואם הי' תלוי רק בו הי' יכול לעשות התיקון גם בפגם הברית של אדם הראשון, אך כיון שוילד **נח שלשה בנים, את שם את חם ואת יפת**, ובין שם

ויפת הי חס, אשר הוא פגם בעיקר ועל ידו לא הי נח יכול לעשות התיקון כנייל, עייכ וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, שזה גרם שלא יהי תיקון השלם עיי שיתוקן פגם אדה"ר.

ויש לפרש עוד עד"ז באופן אחר מייש צדיק תמים היה בדורותיו, דהנה ידוע דנח הי לומד תורה, כמייש רשיז"ל להלן (ז', ב') הטהורה וגוי למדנו שלמד נח תורה.

ויי"ל דנח הי חושב דבזה שהוא לומד תורה יש ביכלתו לתקן גייכ פגה"ב של אדה"ר.

והנה איתא בשם הגה"ק מהרי"ד מבעלז זייע לפרש הפסוק (דברים ל"א, כ"ו) לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלוקיכם והיה שם בך לעד. ופירש"י נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא (דף י"ד), יש מהם אומרים דף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח, ויש אומרים מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון.

ואמר הרה"ק מהרי"ד לפרש, דאיתא בכמה מקומות דהתיקון לחטא של פגם הברית רח"ל הוא פ"ד תעניתים, כי יעקב אבינו היה בן פ"ד שנים ואמר כחי וראשית אוני, אבל זה אפשר היה רק בדורות הקדמונים, אבל בדורות האחרונים, משרבו הגלויות ותקפו הצרות, א"א להתענות כ"כ, ורק התיקון הוא אם לומד תורה ומגדל בניו לתלמוד תורה, ואז התיקון כמו עם התעניתים.

וזהו פירוש הקרא, לקוח את ספר התורה ושמתם אותו מצד ארון ברית, ופירש"י נחלקו בו חכמי ישראל "בבבא בתרא", היינו בזמן האחרון, יש מהם אומרים "דף" היה בולט, היינו פ"ד תעניתים צריך להיות, ויש אומרים ד"בבבא בתרא", אי אפשר להתענות כל כך, ועייכ התיקון "מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון", היינו שיכולין לתקן גם עם התורה, עכתדה"ק.

ולפייז יש לומר דנח הי חושב דגם בדורות הראשונים הי אפשר לתקן פגם הברית עיי לימוד התורה, ועיי שלמד תורה

חשב בזה ג"כ לתקן את פגה"ב של אדה"ר, אבל כיון שבדורות הראשונים היו צריכים ע"ז פ"ד תעניות ע"כ לא הועיל בזה, וכאמור.

וזהו **אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים**, דתיבת **תמים** רומזו על תיקון פגם הברית (כדאיתא בגמרא נדרים ל"ב ע"א, תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך מי שנתעסק במצות כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם מילה, שנאמר (בראשית י"ז) התהלך לפני והיה תמים, וע"כ הכוונה על שמירת הברית (כראוי) תמים דבאמת נח הי' צדיק תמים צדיק יסוד עולם שומר הברית כדברי הבאר מים חיים הנ"ל, אך מה שלא תיקן פגם הברית של אדם הראשון הי' כי **תמים היה בדורותיו**, שהי' תמים לגבי דורותיו וחשב שגם בדורות הראשונים אפשר לתקן הפגם ע"י לימוד התורה, אבל באמת זהו רק בדורות האחרונים, כמ"ש הרה"ק מבעלז על פסוק לקוח את ספר התורה וגו' כנ"ל.

והנה כבר הבאנו לעיל מספה"ק זרע קודש (פרשת וירא) בטעם לשבח שזמן הגאולה מכוונה על שם יפ"ה, כי אז יהיו ב' שמות יהי"ה ואדנ"י, עיין לעיל.

ולפי"ז יש לומר גם לענינינו, דע"כ אמר המדרש על אברהם אבינו שהיה **כחו יפה**, משא"כ נח, כיון דאצל אברהם התחיל התיקון של פגה"ב של אדה"ר, כדברי הדגל מחנה אפרים, מה שלא עלתה ביד נח, ע"כ כיון שהתחיל אז התיקון ע"י תלת אבהתא, נמצא דהם התחילו כבר עבודה זו של קיבוץ גלויות ע"י קיבוץ ניצוצות הקדושה (כנ"ל מספה"ק תפארת שלמה ועוד דזהו עיקר סיבת הגלות) ע"כ אמר המדרש על אברהם אבינו ע"ה שהיה **כחו יפה**, כיון דממנו התחילה עבודת התיקון לקרב הגאולה שלימה, בב"א.